

Me Ibeliu edi leta

Leta ana alamani weaqina

Leta ba'e ana to'wayavi ge kada alamanian, mana ana wawa ge da'wayavia gamonaya. Ta to'wayavi~nana leta~nana 'wayavia me Ibeliu 'idia, ta leta~nana gamonaya tuta qabuna 'inamedi me Diu, mana qabu 'aidegana. Ta ena 'wayavi 'iuna mana tovetumaqana vaidi ivenuana magilafu edi vetumaqana Keliso 'inaya weaqina, ta inuaia nage leisu tauna ge Yaubada Natuna. 'Inega to'wayavi~nana nuanuana qiduana nave'itedi vonigo leisu tauna vonahaqiaqi Yaubada Natuna. Ta wese tauna Yaubada ena tovale'ewayavo be, Mosese be, toveguba qiduqiduadi be wese tovesimasimana qabudi veqidua va'inedi. Ta wese veve'itedi vonigo leisu vetomatau ita'a 'idewani, 'inega eda toa vitana bwa'obwa'oya ni'a alamani aqiaqiedi. Ta ba'e leta~nana 'inaya kana 'itea vonigo Yaubada ena vona fofofola vauvauna tomatou 'idaya ena vona fofofola nugwenugweina veqidua va'inea. Ta wese vaina 'ebevetalatutula neida tovetumaqana aqiaqidi weaqidi Buki Nugwenugweina 'inega. E leta ana alamani ba'e 'idewana.

Leta gamona

1:1-3 Iesu Keliso 'inega Yaubada taunega ve'ita 'ifoqeyea
1:4-2:18 Keliso Yaubada ena tovale'ewayavo veqidua va'inedi
3:1-4:13 Keliso tauna Mosese be Iosua veqidua va'inedi
4:14-7:28 Keliso toveguba qiduqiduadi veqidua va'inedi
8:1-9:22 Luvine vauvauna Keliso sulalinega luvine qabudi veqidua va'inedi
9:23-10:39 Yaubada ena veguba Keliso 'inega veguba qabudi veqidua
va'inedi
11:1-12:29 Vetumaqana 'inega Yaubada tomatou 'awahaqiaqiedi
13:1-19 Tovetumaqana adi vebibina
13:20-25 Veniqi be vona 'ebelu'ovoa

Iesu Keliso tauna Yaubada Natuna

1 ¹Tuta lova 'inaya Yaubada 'eda taha taha 'idiega ta wese yani qabudi 'idiega ena vona tubudavo neidi ena tovesimasimanayavo 'idiega. ²^a Ta ba'itaga tuta 'ebelu'ovoa 'inaya Natuna 'inega simasimana 'idaya. Lova

^a 1:2 Ion 1:3

ba'e Natuna~nana 'inega yani qabudi mahalaya be wese bwa'obwa'oya 'iva'ava'aidi, 'inega venua'ivinea be ena kuyavata qabudi na'ewedi. ^{3b} Ta toyani Yaubada 'inaya i'eno'eno ba'itagana wese kana 'itea Natuna 'inaya, mana yani qabuna a'ukamanedi 'inaya 'idewani ena ilivu be, ena aqiaqina be wese ena kaikaiwabu simasimalina. Tauna wese ena vona waiwaina 'inega kuyavata qabudi nawale 'ita'itamakidi ta kafikafidi. Tauna eda luveifanayavo 'ewa yavuledi ena 'aliga 'inega, ta 'abibodanaya Tamana Toatoa Vanena 'ataqinaya toabui di'we gwalagwalana 'inaya. ^{4c} Ta ba'e yani diavona 'inega tauna Yaubada ena tovale'ewayavo veqidua va'inedi, ta wese 'idewana wawa~nana Yaubada neia tovale'ewayavo adi wawa veqidua va'inedi.

^{5d} Ba'e 'iuna 'inega Yaubada ena tovale'ewayavo qabudi 'idiega ge taha toga 'inaya davonei,

“O'a Natugu,

ba'itaga yavetama 'iuya.”

Ta wese Yaubada ge taha toga 'idiega davonei,

“Ya'a tauna tamana,

ta tauna ya'a natugu.”

^{6e} Ta tuta~nana Yaubada ena 'unutau vetunei mai bwa'obwa'oya 'inega vonaya,

“Yaubada ena tovale'ewayavo qabudi

luaqiaqiedi be ina iwa'odu

Natuna 'inaya.”

^{7f} Ta Yaubada ena tovale'ewayavo weaqidi vonaya,

“Taudi egu tovale'ewayavo

yaviaqidi kavonaya nuba,

ta egu tofewayavo

kavonaya 'aiwe saesaelina.”

^{8g} Ta Natuna weaqina vonaya,

“O'a Yaubada eu luvine

na'eno vataya.

Ta eu tomotauyavo una luvinedi

luvine 'aideganega ta tunutunuqinega.

⁹O'a ilivu be 'eda tunutunuqidi

u'awahaqiaqiedi,

ta luvine qabudi adi qeu

unoga aqiaqiea.

'Inega ya'a Yaubada

eu Yaubada yavenua'ivineu

^b 1:3 Ion 14:9; Kol 1:20; Ibe 8:1 ^c 1:4 Fil 2:9 ^d 1:5 Same 2:7; Via 13:33; 2Sam 7:14; 1Yani 17:13

^e 1:6 Luve 32:43; Lom 8:29 ^f 1:7 Same 104:4 ^g 1:8-9 Same 45:6-7

ta dede'wa 'ebeqaiawa
 ana gihiwaqa
 'inega yagiveqaiaweu qiduana,
 ta 'abiboda emwavo."

10^h Ta wese vonaya,

"Kaiwabu,

o'a tuta ana 'ebeve'ale 'inaya
 bwa'obwa'o u'iva'ava'aia
 ta wese tau'u nimauyega mahala uviaqia.

11 Ba'e 'iva'ava'ata diavona ina awala,
 ta o'a una toa vataya.

Ta wese ina veyani kavokavovo
 'idewani kaleko 'itu'ituwaidi.

12 Ta o'a mahala be bwa'obwa'o
 una nunumidi kavonaya
 'afwala kuenta 'idewani,
 ta ina 'waya 'idewani
 kaleko 'itu'ituwaidi.

Ta o'a ge taha tuta uda vedumaduma,
 ta wese yawaiu ge ena 'ebelu'ovoamo."

13ⁱ Ge taha tuta Yaubada ena tovale'ewayavo 'idia davonaya,

"Utoabui 'ataqiguya ana laba
 au aviayavo ena miedi
 ena a'uwebuiedi 'aqeu 'ayanaya
 ta una luvinedi."

14^j Mana tovale'ewa diavona taudi niboniboana ta toiula, ta Yaubada
 vevetunedi tomotau 'idia sabi iuladi 'etoyavua ana 'ewa weaqina.

'Etoyavua ana 'eda ge kana nogei

2 ¹Ba'e 'iuna 'inega luaqiaqieda be vona diavona ni'a kanoqolidi
 kana nua'i'ihidi, mana 'eguma ge kana nua'i'ihidi e 'inega kavona
 malolo da'alu'alueda 'idiega. ^{2k} Lova Yaubada ena tovale'ewayavo ena
 vona isimana 'ifoqeyea tomotau 'idia. Ta vona~nana vonahaqiaqi. 'Inega
 tomotau taudi lova vona diavona iqeunidi nage ge ida matayagedi
 luvematasabu ilobea luvine tunutunuqina 'inega edi qeu~nana weaqina.
^{3l} 'Inega ita'a ma'oda kana dena 'aiqa 'eguma simana~nana aqiaqi
 otaqina 'etoyavua weaqina ge kana 'abiboda aqiaqiei? Mana 'etoyavua ana
 'eda weaqina eda Kaiwabu Iaisu taunega madusimanea. Ta simana~nana
 ana tonoloayavo i'awahaqiaqiea ta ivona 'ifoqeyea 'idaya. ^{4m} Ta Yaubada

^h 1:10-12 Same 102:25-27 ⁱ 1:13 Same 110:1 ^j 1:14 Same 34:7; 91:11 ^k 2:2 Gal 3:19

^l 2:3 Ibe 10:29; 12:25 ^m 2:4 Mk 16:20; 1Kol 12:4,11

ena simana~nana 'etoyavua weaqina 'awahaqiaqiea ta givewaiwaiea yani 'ebenuavoqana 'idiega ta wese viaqa waiwaidi 'idiega. Ta wese Yaubada simana~nana 'awahaqiaqiea Niboana Gwalagwalana ena nei kavovo ana vewila'a 'inega tomotau taha taha 'idia. Ta yani ba'e viaqia tauna ena nuenuega.

Ieisu vetomotau

⁵ Ni'a yavonemi nawale di'we vauvauna kana lobe. Ta di'we~nana 'inaya Yaubada ena tovale'ewayavo ge davenua'ivinedi be ina luvinei. ⁶ Mana Buki Nugwenugweina 'inaya taha vona 'eno'eno vonaya,

“Yaubada ye,

ma'oda 'inega tomotau yani qiduana

'iuya ta unuanua weaqidi?

Ta ma'oda 'inega tomotau natuna

u'itamaki aqiaqiea?

⁷ Tuta kukusana namo 'inaya

ua'uwebuiea eu tovale'ewayavo 'ayadia.

Ta o'a ugivaneqea awatubo

be wese 'amayaba 'inega.

⁸ Ta luvine uneia be yani qabudi

u'iva'ava'aidi na'abiluvinedi.”

Vonahaqiaqi, Yaubada ena vona ba'e ana alamani vonigo ena 'iva'ava'ata qabudi tomotau ina 'itamakidi, ta ge taha yani ina nogei. Ta tomotau edi 'itamaki Yaubada ena viaqayavo weaqidi ba'itagana nawale ge kada 'itei. ⁹ Ta 'esi Ieisu ni'au ka'itea. Tauna lova tuta kukusana 'inaya Yaubada a'uwebuiea ena tovale'ewayavo 'ayadia, ta ba'itagana Yaubada Ieisu givaneqea awatubo 'inega be wese 'amayaba 'inega, mana Yaubada ena nuakolokoloyega Ieisu 'aliga visiqina vebaea tomotau qabuda weaqida. ¹⁰ Yaubada tauna yani qabudi adi Toviaqa, ta yani diavona 'idiega awatubo lobelobe. Ta ena nuanua qiduana natunavo qabudi na'ebe'ewedi ina mai be maega ina toa ena di'we simasimatala otaqina 'inaya. 'Inega Yaubada yani aqiaqina viaqia tuta~nana Natuna awafelea 'aliga visiqina 'inaya. Ta ba'e 'inega venua'ivinea tovanugweta aqiaqina, 'inega ana fata tomotau na'ebe'ewedi 'etoyavua ana 'eda 'inaya.

¹¹ ^P 'Inega ba'e 'itaga Ieisu ta wese aqabu ni'au Yaubada givegwaledi, e taudi ni'a ivegade 'aidega. 'Inega Ieisu ge wese nainiyauyau ena 'awataina be ena 'awanovuna 'idaya weaqina. ¹² ^Q Mana Ieisu Tamana 'inaya vonaya,

“Ya'a au wawa ena simana 'ifoqeyea

taigwavo be novugwavo 'iawadia.

Ta ena awatubou tomotau nuanidia

ⁿ 2:6-8 Same 8:4-6 ^o 2:9 Fil 2:8-9 ^p 2:11 Md 25:40 ^q 2:12 Same 22:22

tuta~nana ina va'auta sabi tafwalolo."

13^r Ta wese Iesu vonaya,

"Egu vetumaqana ena a'uya 'inaya."

E 'inega wese vonaya,

"Ya'a ba'e,

ta wese gogama qabudi

Yaubada ni'a neigu maega atoatoa."

14^s Yaubada natunavo taudi tomatou ma 'wafidi ta ma sulalidi, 'inega Iesu ena vi'oi 'inega wese vetomatou ma 'wafina be ma sulalina. 'Inega 'aliga, mana tauna tomatou 'idewana. Ta omo'e 'inega Iesu ana fata 'aliga ana tovatatana Seitani ena waiwai naqunia. 15E ba'e 'inega Iesu ana fata tomaqabu tuta qabuna imwaniniva 'aliga weaqina na'etoyavuidi.

16'Inega ita'a kahalamani aqiaqiea Iesu mai Ebelamo tubunavo sabi iuladi, ta ge damai Yaubada ena tovale'ewa adi iula weaqina. 17Ba'e 'inega Iesu luaqiaqiea be navetomatou otaqa ita'a tainavo be novunavo 'idewani, be yaqisa tauna ana fata ena nuakolokolo ta ena gwavubiga 'inega natovolo Yaubada matanaya kavona toveguba edi tovanugweta 'idewani. E 'inega tauna ana fata be guba naviaqia eda luveifana ana 'ewa yavula weaqina. 18Vonahaqiaqi, Iesu ana fata be naiuleda tuta~nana sitonova kana lobe, mana tauna ni'au visiqia be sitonova madulutonovid.

Iesu tauna Mosese veqidua va'inea

3 1^t Omo'e 'inega taigwavo be novugwavo, omi'a Yaubada ena tomatuayavo venua'ivinemi mahala weaqina. Ona nuanua aqiaqi Iesu weaqina, tauna tuta qabuna kasimasimana 'ifoqeyea Yaubada vetunei mai 'idewana tovaletuyana be toveguba edi tovanugweta.

2Yaubada Iesu venua'ivinea be ena fewa naviaqia. Ta Iesu taha togwavubiga, 'inega fewa~nana viaqia 'idewani lova Mosese ena gwavubiga Yaubada ena tomatuayavo adi vanugweta 'inaya.

3Vonahaqiaqi, Mosese ena fewa yani qiduana, ta Iesu ena fewa veqidua va'inea, 'inega luaqiaqiea be awatubo qiduana nalobe. 'Idewani wese 'eguma taha toga vanue aqiaqina nayoqonia e luaqiaqiea be awatubo qiduana nalobe, ta 'abiboda vanue~nana ana awatubo mana ge taunega da'ifoqe. 4Vonahaqiaqi, vanue qabudi ma adi to'eyoqona, ta 'esi Yaubada tauna yani qabudi adi Toviaqa.

5^u Mosese tauna tofewa aqiaqina ta wese togwavubiga. 'Inega Yaubada ena nuanua viaqa aqiaqiea ena tomatuayavo weaqidi. Ta Mosese ena fewa diavona ive'ebe'ita tola'ai Yaubada nawale nave'ita 'ifoqeyea tomatou 'idia. 6Ta Keliso tauna Yaubada Natuna gwavubiga 'avana, 'inega Tamana

^r 2:13 Ais 8:17-18 ^s 2:14 1Ion 3:8; Ve 12:10 ^t 3:1-2 Ibe 4:14; 7:26 ^u 3:5 Naba 12:7; Luve 18:15-19

ena tomotauyavo 'abiluvinedi. 'Inega ita'a wese Yaubada ena tomotauyavo 'idewana 'eguma me eda giwalifatu kana lu'ita vane Keliso 'inaya ta kana vetumaqana aqiaqiea. 7^v Ba'e 'inega Niboana Gwalagwalana vonaya,

“Eguma ba'itaga

Yaubada ena vona onoqonoqolia

8 ^w 'inega ge ona vedeba 'i'wana

'idewani lova me Isileli iviaqa 'aiqa

tuta~nana Yaubada ena vona ilugwavu'aiea

ta ena bibitaqo isitonovia

di'we 'ava'avaya.

9 Omo'e 'inaya ya'a Yaubada

egu viaqa waiwaidi ya'wala 40 'idia i'itedi,

ta tua nawale egu bibitaqo isitonovia

edi vedeba 'i'wana 'inega.

10 Ta ba'e 'iu~nana 'inega

taudi weaqidi diagu vilea,

'inega yavonaya,

“Taudi giwalidi tuta qabuna toa luluvai 'iguyega.

Ta egu vonayavo be wese egu luvineavo

ge nuanuadi be ina 'abibodedi.’

11 ^x Ta agu diavilavila weaqina

taha vona fofofola yaha'uya yavonaya,

“Taudi nawale ge adi fata be ina lugu

egu 'ebeveyawai 'inaya.’ ”

12 'Inega omi'a taigwavo be novugwavo taumiega ona 'itamakimi be yaqisa ge nuanua luveifadi emi nuanua ina luveagatuna'idi, mana 'eguma nuanua luveifadi weaqina ona nuanua, e 'inega nawale emi vetumaqana navegoyo ta Yaubada mayawaina ona nogei. 13 Ta 'esi 'aubena 'aidega 'aidega 'idia taumiega ona vonavona iulemi, mana 'ibe ge kada alamania nage tola'ai na'ifoqe 'idaya. Ta Buki Nugwenugweina vonaya “Ba'itaga” yani~nana kana viaqia, e 'inega kana viaqia! 'Inegana ge taha toga 'imiega ena luveifana 'inega navedeba 'i'wana ta Yaubada nanogei.

14 Mana 'eguma Yaubada kana vetumaqanea ana laba tuta ena 'ebeluo'voa 'inaya 'edewani lova kamaduvetumaqanea, e 'inega ita'a Keliso ena gumagiavo ta yani qabuna i'eno'eno 'inaya wese ita'a eda yani. 15^v Taha vona waiwaina ni'a kanoqolia kana nuai'ihia vonaya,

“Eguma ba'itagana

Yaubada ena vona onoqonoqolia,

'inega ge ona vedeba 'i'wana

^v 3:7-11 Same 95:7-11 ^w 3:8 'Ifo 17:7; Naba 20:2-5 ^x 3:11 Naba 14:21-23

^v 3:15 Ibe 3:7-8

'idewani lova tubumiavo
iviaqa 'aiqa tuta~nana
Yaubada ena vona inoqolia
ta ilugwavu'aiea."

^{16z} Isana aiqabu lova Yaubada ena vona inoqolia, ta vona~nana inogea? Vonahaqiaqi, taudi tubumiavo lova Mosesese 'ewa 'ifoqeyedi Itifita 'inega. ^{17a} Ta wese tomeqabu Yaubada igivegamosoalia ya'wala 40 'idia? Taudi wese tubumiavo, ta edi veilivu veifa 'inega i'aliga 'ovoa di'we 'ava'avaya, waisa? ¹⁸ Ta aiqabu Yaubada vona fofofole di be ge ina lugu ena di'we 'ebeveyawai 'inaya? E ba'e vona~nana taudi Yaubada ena vona ge ida vematamatayagea weaqidi. ¹⁹ Inega ni'a kahalamani aqiaqiea taudi Yaubada ge dahawafeledi be ina lugu ena di'we 'ebeveyawai 'inaya, mana ge ida vetumaqanea.

Yaubada ena vona fofofola veyawai weaqina

4 ¹ Ta ba'e vona fofofola~nana Yaubada ena di'we 'ebeveyawai ana lugu weaqina nawale 'eno'eno. 'Inega ita'a kana 'itamaki aqiaqieda be yaqisa ge taha toga 'idega kana 'ita 'avei di'we~nana ana lugu weaqina. ² Ita'a wese Vale Aqiaqina di'we~nana weaqina ni'au kanoqolia 'idewani lova me Isileli inoqolia. Ta taudi Vale~nana iveyani kavokavovoyea, mana ge nuadi da'eqa'ui vonigo di'we~nana 'inaya ina lugu vetumaqana 'inega. ^{3b} Ta 'esi ita'a tovetumaqana ada fata be kana lugu ena di'we 'ebeveyawai 'inaya. Ta taudi ge ida vetumaqana weaqidi Yaubada vonaya,

"Egu gamosoala 'inega
vona fofofola waiwaina yavonayea,
'Taudi ge adi fata be egu di'we
'ebeveyawai 'inaya ina lugu!" "

Yaubada ena di'we 'ebeveyawai nawale 'eno'eno kuyavata qabudi adi 'iva'ava'ata 'unu 'inega, ta tua ba'e 'idewani vona 'aiqa.

^{4c} Kahalamani aqiaqiea Yaubada ena vona ba'e vonahaqiaqi, mana Buki Nugwenugweina 'inaya 'aubena vesevenina weaqina simana vonaya, "Ta 'aubena vesevenina 'inaya Yaubada ena fewa qabudi 'idiega veyawai." ^{5d} Ta wese Yaubada ena vona Buki Nugwenugweina 'inaya 'eno'eno vonaya, "Taudi nawale ge adi fata be ina lugu egu di'we 'ebeveyawai 'inaya." ⁶ Vonahaqiaqi, taudi Vale Aqiaqina imadunoqolia ge ida lugu, mana Yaubada ena vona ge ida matayagei. Ta aiqabu Vale~nana ivetumaqanea Yaubada nawale nahawafeledi be adi fata di'we~nana 'inaya ina lugu. ^{7e} Inega Yaubada wese mali 'aubena a'uya ena di'we 'ebeveyawai ana lugu weaqina, e omo'e

^z 3:16 Naba 14:1-35 ^a 3:17 1Kol 10:10 ^b 4:3 Same 95:11; Ibe 3:11 ^c 4:4 Nug 2:2

^d 4:5 Same 95:11 ^e 4:7 Same 95:7-8

'aubena~nana ana wawa "Ba'itaga." Yaubada lova tubudavo 'idia simana ena di'we 'ebeveyawai weaqina, ta wese tuta kuena 'abibodanaya Deibida ena 'wayavi 'inega simana 'idaya, ta simana~nana ni'au kanoqolia vonaya,

"Ba'itagana 'eguma Yaubada ena vona
onoqonoqolia ge ona vedeba 'i'wana!"

^{8f} Vonahaqiaqi, lova Iosua me Isileli vanugwetedi di'we Kenani 'inaya. Ta 'eguma Kenani 'inaya di'we 'ebeveyawai vataya ida lobe, e 'inega 'abibodanaya Yaubada ge wese taha tuta 'ebeveyawai weaqina davonavona. ⁹ Inega vonahaqiaqi, Yaubada taha tuta 'ebeveyawai a'uya ena tomtauyavo 'idia, ta ba'e tuta~nana nawale ge da'ifoqe 'idia, ta 'esi iba'eba'eyea. ^{10g} Mana aqabu ina lugu Yaubada ena 'ebeveyawai 'inaya, e taudi edi fewa qabudi 'idiega ina veyawai, 'idewani wese Yaubada ena fewa 'inega veyawai ena 'iva'ava'ata 'unu 'abibodanaya. ¹¹ Egwavo, kana vetafe'wa waiwai be 'inega kana lugu di'we 'ebeveyawai 'inaya, be yaqisa vaina 'idega ge kana 'ita 'avedi di'we~nana 'inaya, mana tubudavo lova 'idewani Yaubada ena vona ge ida matayagea 'inega iluve'waiva.

^{12h} Inega Yaubada ena vona kana vemamatayagea, mana vona~nana mayawaina ta wese me ena waiwai nawale fewafewa. Vonahaqiaqi, vona~nana kavona kefata kainumu so'uso'una ma ala lualuana, 'inega ana fata na'alasusula nalugu eda nuanua be ada lutonova 'idia, be 'inega nave'iteda tola'ai aqiaqina be tola'ai luveifana. Ta wese vona~nana ana fata nave'iteda 'eguma eda nuanua be eda ilivu aqiaqidi nage gebu. ¹³ Ge taha yani Yaubada ena 'iva'ava'ata qabudi 'idiega ana fata be ina oukwaiva 'iawanaya, ta 'esi Yaubada matanaya yani qabudi vunavunaqaya i'eno'eno. Ta nawale taha tuta 'inaya kana tovolu 'iawanaya ta kana simana 'ifoqeyea tola'ai ni'au kaviaqia.

Keliso tauna eda Toveguba Qiduana

¹⁴ⁱ E 'inega eda vetumaqana Yaubada Natuna Ieisu 'inaya kana kafi'i'ihia, mana tauna eda Toveguba edi Tovanugweta ta ni'au vaneqa lugu mahalaya Tamana 'inaya. ¹⁵ Ta eda Toveguba edi Tovanugweta ba'e eda dawalili qabudi ni'au alamani aqiaqiedi, mana sitonova qabudi ba'itagana kalobelobedi lova tauna wese 'idewani lobedi. Ta tauna ge taha tuta dabe'u luveifana 'inaya. ^{16j} Inega me eda giwalifatu kana valia kana mai nuakolokolo ana galiva kaikaiwabuna 'inaya. Omo'e 'inaya Yaubada ena nuakolokolo kana lobe, ta ena veyolubega nanuataqoda be 'inega wese naiuleda tuta~nana vita kana lobedi.

5 ¹ Toveguba edi tovanugweta tauna tomtau kavokavovo ta ana venua'ivina 'ewea be 'inega taha fewa naviaqia. Ta fewa~nana ana

^f 4:8 Luve 31:7; Ios 22:4 ^g 4:10 Ibe 4:4 ^h 4:12 Efe 6:17; Ve 1:16; 19:13-15 ⁱ 4:14 Ibe 3:1; 10:23 ^j 4:16 Ibe 10:19

alamani ba'e: Tauna tomotau qabudi be Yaubada nuanidia tovoovolo ta edi luveifana ana nuataqo weaqina edi nei kavovo a'udi 'ebeveguba 'inaya ta vevegubayedi. ² Vonahaqiaqi, toveguba~nana tauna wese tomotau ta dawalili lulutonovia kavona tomotau qabudi 'idewani. 'Inega ana fata toviaqa kavokavovo be wese tovagei vona biganega navona iuledi. ³ ^k 'Inega luaqiaqiea be naveguba Yaubada 'inaya taunega ena luveifana weaqina be wese tomotau qabudi edi luveifayavo weaqidi. ⁴ ^l Ge taha toga daluaqiaqiei be taunega naha'uvaneyei be 'inega tauna ena nuenuega natovolo be navetoveguba qiduana. Ta 'esi Yaubada ena venua'ivina 'inega navetoveguba, 'idewani wese Yaubada Eloni venua'ivinea.

⁵ ^m Ta wese 'idewani Keliso ge taunega dagivaneqei kavona toveguba edi tovanugweta, ta 'esi Yaubada venua'ivinea ta voneaya,

“O'a Natugu,

ba'itaga una 'awatamanegu.”

⁶ ⁿ Ta wese taha vona Yaubada vonayea Buki Nugwenugweina 'inaya vonaya,

“O'a tuta vataya ana Toveguba,

'idewani Melikisedeki.”

⁷ ^o Lova tuta~nana Ieisu bwa'obwa'oya toa 'inega me ena dou ta wese ma mataeluna venoqi Yaubada 'inaya vonigo 'aliga 'inega da'etoyavui. Ta Ieisu tauna tonuawebui be tuta qabuna Tamana ena nuanua viaviaqia, 'inega Yaubada Natuna ena gaba noqolia ta 'aubena vetoina 'inaya 'aligega giveya'itoto 'eviviea. ⁸ Vonahaqiaqi, Ieisu tauna Yaubada Natuna, ta tua vita lobedi. Ta vita diavona 'idiega vematamatayaga ana 'eda alamani aqiaqiea. ⁹ Ta ba'e 'eda~nana 'inega Yaubada 'awahaqiaqiea tauna Toveguba Qiduana ta aqiaqi otaqina. E 'inega Ieisu ana tomatayagayavo 'etoyavua vataya ina 'ewea tauna 'inega, mana tauna 'etoyavua 'iuna. ¹⁰ 'Inega Yaubada venua'ivinea kavona Toveguba edi Tovanugweta 'idewana Melikisedeki.

Niboanida ena tabo weaqina

¹¹ Egu nuanua 'eala 'eno'eno ba'e yani diavona weaqidi be nuanuagu ena givesimalalidi 'imia, ta ge agu fata mana omi'a nuami ge da'eqa'ui lukwayavonega. ¹² ^p Vonahaqiaqi, omi'a lova ni'au Vale Aqiaqina omadunoqolia, 'inega luaqiaqiemi be mali tomotau oda ve'itedi. Ta ge ami fata, mana Vale~nana ana avutugu ge oda alamania, 'inega ana 'ita be taha toga ve'ita~nana nave'ita 'eviviemi. Ta omi'a kavona gogama dilidilidi susuya isususu, ta ge adi fata 'abwaga falafaladi ina 'aini. ¹³ Ta 'eguma taha toga nawale susuya toatoa, e 'inega tauna ve'ita

^k 5:3 Luvi 9:7; 16:6 ^l 5:4 'Ifo 28:1 ^m 5:5 Same 2:7 ⁿ 5:6 Same 110:4; Ibe 6:20; 7:17
^o 5:7 Md 26:36-46; Fil 2:6-8 ^p 5:12 1Kol 3:1-3

tunutunuqina ge dahalamani aqiaqiei, ta wese ge dahalamania tola'ai aqiaqina ta tola'ai luveifana. ¹⁴Ta 'esi 'abwaga falafaladi tomotau taudi edi nuanua fa'alina weaqidi, mana taudi tovetumaqana edi ilivu ana 'eda 'inega tuta qabuna itautauya, be 'inega ni'au ialamania tola'ai aqiaqina ta tola'ai luveifana. E 'inega yani aqiaqi dimo iviaviaqidi.

6 ¹Inega ve'ita nugwenugweina Keliso weaqina ge wese kana lu'evi'eviviei, mana ni'au onoqolia. Ta 'esi kana tauya ve'ita tomotau taudi nuadi fa'alina adi ve'ita 'inaya, mana ge wese ilivu luveifana ana nuagivila weaqina nage vetumaqana Yaubada 'inaya weaqina adi ve'ita kana lu'eviviedi. ²Ta ge wese ena ve'itemi vaina yani weaqidi 'idewani babitaiso weaqina be, nima ana a'u weaqina tomotau 'idia venoqi be vona veyoluba adi tuta 'inaya. Ta ge wese ena ve'itemi tomotau edi ya'itoto 'aligega weaqina nage Yaubada ena a'uvidividina tomotau edi toa vataya weaqina, mana ba'e ve'ita diavona ni'au onoqolidi. ³Ta 'esi 'eguma Yaubada nahawafela, e 'inega kana tauya ve'ita 'ena'ena'idi 'idia, be yaqisa eda vetumaqana be eda alamani ina ve'ena'i.

⁴⁻⁶ Ta ma'oda, 'eguma taha toga lova Ieisu maduvetumaqanea ta 'abibodanaya nanogea, nage ana fata nanuagivila 'evivi? Gebu'e otaqa, mana 'eguma nuana ni'au 'eqa'ui, ta Niboana Gwalagwalana ni'au 'ewei, e wese Yaubada ena veyoluba ena vona 'inega ni'au lutonovia, ta wese Yaubada ena 'Ebeluvine ana waiwai ni'au lutonovia, ta tua 'eguma ba'e yanidiavo nagegedi ta wese ena vetumaqana nanogea, e 'inega tauna ge wese ada fata kana givenuagivila 'eviviei. Mana taunana ena viaqa be ena noga 'idiega Yaubada Natuna Ieisu tutuve'ewa 'eviviea 'etoluai 'inaya ta giveiniyauyauyea tomotau qabudi matadia.

⁷Ita'a tomotau kavona vaoqa. 'Eguma 'wei ana tuta 'inaya vaoqa~nana 'wei vevebigea e 'inega nawale tonivaoqa bolimana qiduana nalobea, mana Yaubada vaoqa~nana 'inaya ena veyoluba ni'a guiwaqia. ⁸ Ta 'eguma vaoqa~nana 'inaya talitali be wese vaina libi itabotabo, e 'inega naluveifa ta tonivaoqa vaoqa~nana navona ve'alatea ta 'inega nagabu yavulea.

⁹Egwavo ye, vona waiwaina ba'e ni'au yaneimi onoqolia, ta yanuaia omi'a ge wese ona veilage vataya, ta 'esi yahalamani aqiaqiea yani qabuna aqiaqidi 'etoyavua maega nawale ona 'ewedi. ¹⁰ Ba'e 'idewani yavonavona 'aiqa 'imia, mana Yaubada tauna Toluvine tunutunuqina, e 'inega emi vetafe'wa waiwai tauna weaqina gebu nanuafania. Ta wese emi veyoluba tauna 'inaya ni'au ove'itayea tuta~nana ena tomotauyavo ni'au oiuledi ta wese ba'itagana nawale oiuiuledi. ¹¹ Inega nuanuagu qiduana ba'e ilivu diavona ge ona nogedi, ta tua me emi gwavubiga 'idewani ona viaviaqa

^a 6:4-6 Md 12:31; Ibe 10:26-27; 1Ion 5:16 ^r 6:8 Nug 3:17-18; Md 13:7,22

^s 6:10 Ibe 10:32-34

'aiqa ana laba tuta ana 'ebel'uova 'inaya, be yaqisa ona alamani aqiaqiea emi lu'ita vane ana aqiaqi Yaubada nagive'ifoqeyea. ¹² Ge nuagu ona lugwavu'ai, ta 'esi nuanuagu aqabu taudi lova edi vetumaqana be wese edi bibitaqo 'idiega Yaubada ena vona fofofola ilobea ona vetutumedi.

Yaubada ena vona fofofola vonahaqiaqi

¹³ ^t 'Ebevetalatutula ba'e ona 'itea: Tuta~nana Yaubada Ebelamo vona fofofolea, e 'inega taunega ana wawa 'inaya 'awatamatamana, mana ge taha toga tauna daveqidua va'inei, 'inega voneaya, ¹⁴ "O'a Ebelamo, yavona aqiaqieu nawale veyoluba qiduana una lobe, mana 'iuyega tubumwavo yo'o qidua va'inedi ina 'ifoqe, ta ge taha toga ana fata nahavodi." ¹⁵ Ta Ebelamo me ena bibitaqo omo'e vona fofofola~nana ba'eyea, e 'inega 'abibodanaya vuaqina lobe.

¹⁶ Ta tuta~nana tomotau nuanuadi vona fofofola waiwaina ina 'inanea, e 'inega taha toga tauna veqidua va'inedi ana wawega ivonavona 'inaya. E 'inega tomotau qabudi ialamani aqiaqiea ba'e vonahaqiaqi ta ve'ae'aetoga igigivelua'uya, mana ge taha wese wawa 'idewana. ¹⁷ Ta wese 'idewani Yaubada nuanuana qiduana tomotau ge ina venuana magilafu tuta~nana vona fofofola neidi, ta 'esi ina alamani aqiaqiea ba'e vona~nana vonahaqiaqi, ta vona fofofola~nana weaqina Yaubada ge wese nuana nagivila. ¹⁸ ^u Ena vona fofofola be wese ena 'awatamatamana i'eno'eno vataya. Vonahaqiaqi, ba'e yani magilafudina ge ana fata nagivedumedumedi, mana Yaubada tauna ge wese ana fata nau'ava. Ita'a aqabu ni'au kadena ilivu luveifana 'inega ta tauna ena 'itamaki 'inaya ni'a kalugu, e ada fata be me eda giwalifatu Yaubada ena vona fofofola eda lu'ita vane weaqina kana kafi'i'ihia, ta weaqina ge wese kana venuana magilafu.

¹⁹ ^v Vonahaqiaqi, lu'ita vane~nana kahalamani aqiaqiea ge u'ava, 'inega kana ba'eba'eyea. Eda vetumaqana lu'ita vane~nana weaqina kavona waga ana lomu, 'inega ge wese niboanida nanidoa. Ba'e lu'ita vane~nana 'iuna Ieisu, mana ba'e Ieisu~nana Yaubada ena Vanue Gwala mahalaya ana Sifaufa Gwalagwala Otaqina ana bagina kalekoyega 'inaya madulugu. ²⁰ Vonahaqiaqi, tuta~nana Ieisu 'aliga 'etoluia, 'inega kaleko~nana eabu magilafuyea. E omo'e 'inega Ieisu ni'au lugu weaqida ta vetoveguba kavona Toveguba edi Tovanugweta. Ta Ieisu tauna tuta vataya ana Toveguba Qiduana, 'idewani Melikisedeki.

Toveguba Melikisedeki weaqina

7 ¹ ^w Ta Melikisedeki~nana tauna 'abaga Salema ana kini ta wese Yaubada Toatoa Vanena ena toveguba. Avia ana tuta taha 'inaya

^t 6:13-14 Nug 22:16-17 ^u 6:18 Naba 23:19 ^v 6:19-20 Luvi 16:2-3 ^w 7:1 Nug 14:17-20

Ebelamo vaina kini luvegwamumuidi vedavi 'inega. Ta tuta~nana Ebelamo luaviayega 'evivi maimai 'inega Melikisedeki maega iveloba, ta tauna vona veyolubea Ebelamo. ²Ta Ebelamo avia~nana 'inega kulufa qiduana miedi. Ta kulufa qabuna 'idiega guguna teni viaqidi, e 'inega guguna 'aidegana Melikisedeki 'inaya nei kavovoyea. Ta Melikisedeki ana wawa ana alamani "Ilivu tunutunuqina ana kini." Ta wawa~nana ana alamani vemagilafuna, "Toadaumwala ana kini", mana tauna 'abaga Salema ana kini, ta wawa Salema ana alamani "Daumwala". ³Ta ge taha buki nage leta dasimana tamana be inana taudi aiqabu, ta ge wese kada alamania ena gade weaqidi. Ta wese yawaina ana tuta ena 'ebeve'ale be ena 'ebelu'ovoa ge ana alamanimo. E 'inega tauna tuta vataya ana toveguba kavona Yaubada Natuna 'idewani.

⁴Inega kana nuaia Melikisedeki tauna 'oloto qiduana. Vonahaqiaqi, tubuda Ebelamo wese taha 'oloto qiduana, ta 'eguma yubai kameli adi yau anidedi (100) aviega 'ewedi 'inega 'idiega teni Melikisedeki 'inaya nei kavovoyea. Ta wese kulufa qabuna 'idiega 'idewani guguna 'aidegana a'uya Melikisedeki 'aqenaya. ⁵^x Ta Mosese ena luvine 'inega toveguba qabudi Libai ena gadeyega adi luaqiaqi be tomotau qabudi me Isileli edi kulufa qabuna 'idiega guguna 'aidegana i'ewe'ewedi Yaubada weaqina. Vonahaqiaqi, toveguba qabudi Libai ena gadeyega taudi wese Isileli ana tomotauyavo. Taudi wese Ebelamo tubunavo, ta tua toveguba diavona guguna 'aidegana i'ewe'ewedi edi susu taha taha 'idiega. ⁶Melikisedeki tauna gebu Libai ena gade 'inega, ta tua tauna wese guguna 'aidegana Ebelamo 'inega 'ewea. Ta 'abibodanaya Melikisedeki Ebelamo vona veyolubea, ta Ebelamo~nana lova Yaubada ena vona fofofola ni'au madu'ewea. ⁷Ta ge wese kana venuana magilafu vona veyoluba weaqina, mana ni'au kahalamani aqiaqiea 'eguma taha toga taha tomotau navona veyolubea, e 'inega tauna qiduana, ta 'abiboda vona veyoluba~nana ana to'ewa.

⁸Taudi tovegubayavo tomotau edi kulufa qabuna 'idiega guguna 'aidegana i'ewe'ewedi. Vonahaqiaqi, toveguba~dina taudi tomotau otaqa 'inega i'ali'aliga. Melikisedeki tauna wese guguna taha 'ewea, ta ge da'aliga, ta 'esi Buki Nugwenugweina vonaya vonigo nawale mayawaina toatoa. ⁹Ta wese ana fata ba'e 'idewani kana vona 'aiqa: Libai tubunavo taudi guguna ana to'ewa, ta kavonaya taudi wese guguna taha Melikisedeki ineia tuta~nana tubudi Ebelamo guguna 'aidegana nei kavovoyea Melikisedeki 'inaya. ¹⁰Vona~nana ana alamani ba'e: Libai nawale ge davi'oi tuta~nana Ebelamo ena kulufa qabuna 'idiega guguna 'aidegana Melikisedeki neia. E ba'e 'inega kahalamania Libai tubunavo kavona lova 'inega edi nei kavovo ni'a ia'uya Ebelamo 'inega.

^x 7:5 Naba 18:21

Ieisu tauna kavona Melikisedeki

¹¹Yaubada ena luvine ana avutugu me Isileli neidi toveguba edi viaqa 'inega. Ta tomotau ge adi fata ina vetunutunuqa Yaubada matanaya toveguba~dina edi viaqa 'idiega, e 'inega Yaubada taha wese toveguba vetunei mai Melikisedeki 'idewani, ta toveguba~nana ge Libai nage Eloni edi gadeyega. ¹²Ta tuta~nana toveguba 'evauna natoa 'ifoqe, e 'inega ana luaqiaqi be luvine wese navevauvau. ¹³Mana toveguba~nana ni'au kaveqaeyea tauna mali gade 'inega, ta gade~nana ana qabuyavo gebu adi fata be ina vetofewa 'ebeveguba 'inaya. ¹⁴^y Ta egu simana ana alamani aqiaqi ba'e 'idewani: Eda Kaiwabu Ieisu mai Iuda ena gade 'inega, ta Mosese ge taha tuta dasimana gade Iuda weaqina tuta~nana toveguba weaqidi veveqae.

¹⁵Ta tola'ai ni'au yaveqaeyedi adi alamani simasimalalidi, mana toveguba taha vauvauna ni'au 'ifoqe, e tauna Melikisedeki 'idewani. ¹⁶Vonahaqiaqi, luvine 'eno'eno Mosese 'inega vonaya vonigo tomotau Libai ena gade namo 'inega luaqiaqiedi be ina vetoveguba. Ta ba'e toveguba~nana gebu Libai 'inega, mana tauna yawaina ena waiwai ge ena awalamo 'inega vetoveguba. ¹⁷^z Ba'e yanidiavo simasimalalina, mana Buki Nugwenugweina simana vonaya,

“O'a tuta vataya ana toveguba
'idewani Melikisedeki.”

¹⁸⁻¹⁹^a Vonahaqiaqi, luvine nugwenugweidi dawalilidi ta vuaqa gegadi, mana ge ana fata 'idiega tomotau ina vetunutunuqa, 'inega Yaubada luvine diavona 'ewa yavuledi. Ta ba'itagana 'ebelu'ita vane aqiaqi otaqina luvine~dina luve'iedi, e ba'e 'ebelu'ita vane~nana 'inega ita'a kamieda Yaubada di'wenaya.

²⁰Ta tuta~nana Ieisu vetoveguba e 'inega Yaubada vona fofofola waiwaina 'inanea, ta lova ge taha tuta ba'e 'idewani daviaqa 'aiqa mali tomotau 'idia tuta~nana ivetoveguba. ²¹^b Ta Ieisu vetoveguba Yaubada ena vona fofofola waiwaina 'inega, vonaya,

“Ya'a Kaiwabu Yaubada
vona fofofola waiwaina yaha'uya,
'O'a tuta vataya ana toveguba.'
Ta ba'e vona~nana weaqina
ge wese egu nuanua
ena vea'ugivilei.”

^y 7:14 Ais 11:1; Md 2:6; Ve 5:5 ^z 7:17 Ibe 5:6; Same 110:4 ^a 7:18-19 Iem 4:8

^b 7:21 Same 110:4; Ibe 5:6

22^c Vona fofofola ba'e 'inega kana alamani aqiaqiea Yaubada Ieisu 'inega luvine vauvauna ta aqiaqi otaqina a'uya tauna be tomotau nuanidia, ge wese 'idewani Mosese ena luvine.

23 Lova luvine nugwenugweina ana tuta 'inaya toveguba qabudi itoatoa, mana 'eguma taha na'aliga e 'inega toveguba vauvauna naluve'iea. 24 Ta Ieisu yawaina ge wese dagumwala ta 'esi natoa vataya, 'inega tauna ena fewa toveguba 'idewani ge taha toga naluve'iei. 25^d 'Inega Ieisu ba'itagana ta wese tuta maimai 'idia ana fata be aqabu imaimai Yaubada 'inaya tauna 'inega na'etoyavuidi. Ieisu~nana ana fata, mana tauna Toatoa Vatayana ta tuta qabuna venenoqi weaqida Yaubada 'inaya.

26 Ieisu tauna Toveguba edi Tovanugweta ta aqiaqi otaqina weaqida. Ana fata naiuleda, mana tauna gwalagwalana ta ge wese ana 'ebeve'ewamo. Tauna ge taha luveifana daviaqia, 'inega Yaubada givaneqea mahalaya, ta totoa mahalaya veqidua va'inedi. 27^e Ieisu tauna gebu toveguba edi tovanugweta 'idewani, mana taudi Mosese ena luvine 'inega 'aubena 'aidega 'aidega 'idia nugweta taudiega edi luveifana weaqina iveguba, ta 'abibodanaya wese tomotau qabudi edi luveifana weaqina iveguba. Toveguba qabudi adi luaqiaqi be ba'e 'idewani ina viaqa 'aiqa. Ta Ieisu gebu, mana tauna ge ena luveifamo, e 'inega veguba 'aideganamo viaqia tuta~nana taunega vegubayea 'etoluai 'inaya weaqida. 28 Ta aqabu ivenua'ivinedi toveguba edi tovanugweta 'idewani Mosese ena luvine 'ayanaya e taudi dawalilidi, 'inega ge adi fata be yani qabuna aqiaqidi ina viaqidi 'idewani Ieisu, mana taudi tomotau otaqa, ta tua venua'ivina ilobe. Ta luvine~nana ana nei 'abibodanaya Yaubada Natuna venua'ivinea vona fofofola waiwaina 'inega. Ta tauna Toveguba edi Tovanugweta aqiaqi otaqina tuta vataya 'inaya.

Ieisu tauna eda Toveguba Qiduana

8 1 Egu vona ni'au onoqolia, ta vona~nana fo'una ba'e: Yaubada Toatoa Vanena ena 'ebetoe kaikaiwabuna mahalaya toatoa, ta Ieisu tauna eda Toveguba edi Tovanugweta toabui Yaubada 'ataqinaya. 2 Ta omo'e 'inaya vetofewa Yaubada 'inaya Toveguba Qiduana 'idewani vanue 'ebeiwa'odu gwalagwala otaqina ana wawa Tabenakeli 'inaya. Ta vanue~nana ge tomotau nimadiega ida yoqoni, ta 'esi Kaiwabu taunega viaqia.

3 Bwa'obwa'o ana toveguba edi tovanugweta adi luaqiaqi be yubai 'idiega ina veguba Yaubada 'inaya, ta wese vaina yani ina nei kavovoyea. 'Inega ita'a eda Toveguba edi Tovanugweta ana luaqiaqi be wese taha yani navegubayea. 4 Ta 'eguma tauna nawale bwa'obwa'oya datoatoa, e 'inega ge wese davetoveguba, mana bwa'obwa'oya toveguba koyadi

^c 7:22 Ibe 8:6; 12:24 ^d 7:25 Lom 8:34 ^e 7:27 Ibe 5:3

ni'au iveveguba me Diu edi luvine ana 'eda'eda 'inega. ^{5f} Ta taudi edi fewa iviaviaqidi taha vanue gwala 'inaya, ta ba'e vanue~nana kavona 'ebe'ita 'idewani, mana vanue~nana veve'itayea mahala ana vanue 'ebeiwa'odu gwalagwala otaqina ana 'ita 'idewani. Lova Yaubada Mosese vona waiwaina neia tuta~nana vanue 'ebeiwa'odu gwalagwalana ana wawa Tabenakeli bwa'obwa'oya nayoqonia, 'inega voneaya, "Una 'itamaki aqiaqieu, ta yani qabuna una viaqidi 'idewani lova yave'iteu bwanaga debanaya." ^{6s} Ta Ieisu ena fewa Tamana neia Toveguba Qiduana 'idewani, e 'inega fewa~nana bwa'obwa'o ana tovegubayavo edi fewa veqidua va'inea. Ta wese 'idewani luvine vauvauna weaqina, mana Ieisu luvine~nana miea Yaubada 'inega ena tomotauyavo 'idia, ta luvine~nana luvine 'itu'ituwaina veqidua va'inea, mana luvine vauvauna ena 'ebetunuvahala vona fofofola aqiaqi otaqina 'inega 'ifoqe.

⁷Ta 'eguma luvine 'itu'ituwaina ge wese ena luveifamo, e 'inega Yaubada ge wese luvine vauvauna daha'ui. ^{8h} Ta Yaubada ena tomotauyavo 'itedi luvine 'itu'ituwaina 'inega ge ida vetunutunuqa, 'inega vonaya,

“Ya'a Kaiwabu yavonemi
nawale taha 'aubena na'ifoqe
be 'inega luvine vauvauna ena viaqia
me Isileli be me Iuda maega.

⁹ Lova luvine 'itu'ituwaina yaviaqia
tubudiavo maega tuta~nana
nimaguyega ya'ewa 'ifoqeyedi
yatauyedi di'we Itifita 'inega.
Ta luvine~nana taudi ilugwavu'aiea,
e 'inega yatoa gwavudi.

¹⁰ Ta ya'a Kaiwabu,
nawale 'aubena~nana 'inaya
luvine vauvauna ena viaqia
me Isileli maega.
Ta egu luvineavo ena a'uya nuadia,
ta wese giwalidia ena 'wayavia.
'Inega ya'a edi Yaubada,
ta taudi egu tomotauyavo.

¹¹ 'Inega ge daluaqiaqiei be taha toga
iana nave'itei navonaya,
'Kaiwabu una alamanial'
Ta wese ge daluaqiaqi be taha 'oloto
ena susuyavo navonedia,

^f 8:5 Kol 2:17; Ibe 10:1; 'Ifo 25:40 ^s 8:6 Ibe 7:22 ^h 8:8-12 Iel 31:31-34

‘Omi’a Kaiwabu ona alamanian!’
 mana tomotau qabudi ni’au ialamanigu,
 taudi tomotau kavokavovo
 be wese kaikaiwabudi.

¹² Ya’a edi viaqa veifa qabudi
 ’idiega ena nuataqodi,
 ta edi ilivu luveifana qabuna weaqina
 ge wese ena nuave’avinidi.”

¹³ Tuta~nana Yaubada luvine vauvauna weaqina simana ’inega ana alamani ba’e ’idewani: Luvine ’itu’ituwaina ge wese kana vefewei, ta ’esi kana a’unaqoyea ta tuta goyona ’inaya nahawala, mana ena waiwai ni’au gumwala.

Awatubo Yaubada ’inaya luvine nugwenugweina ’inega

9 ¹ⁱ Yaubada ena luvine nugwenugweina ’inaya luvine vaina a’udi me Isileli weaqidi ma’oda ina tafwalolo ’aiqa. Ta wese me edi vanue ’ebeiwa’odu ana wawa Tabenakeli, ta vanue~nana bwa’obwa’oya taudiega iviaqia. ² Ta ana sifaufa magilafuna. Ta sifaufa nugwenugweina igabea ana wawa Sifaufa Gwalagwalana. Ta gamonaya vaina kulufa ia’udi ’idewani odamu ana ’ebea’u ta wese tebolo taha. Ta tebolo~nana debanaya beledi gigivegwalana ia’udi edi nei kavovo weaqina Yaubada ’inaya. ^{3j} Ta sifaufa vemagilafuna igabea ana wawa Sifaufa Gwalagwala Otaqina. E ba’e sifaufa~nana ana ’ebelugu kalekoyega ibaginia, ta kaleko~nana yubai vutuvutudiega iaqilia. ^{4k} Ta sifaufa~nana gamonaya taha ’ebeveguba goula ’inega iviaqia ’eno’eno, ta debanaya bunama taha ana wawa inisenisi meilana aqiaqina igabugabuya. Ta wese dedewaga ’aiwe lova goula ’inega i’afwalia ia’uya sifaufa~nana gamonaya. Dedewaga~nana ana wawa Aki, ta gamonaya dabo beabead i magilafudi Yaubada ena luvineavo teni lova taunega ’wayavidi i’eno’eno. Ta wese gaeba goula ’inega ’eno’eno dedewaga~nana gamonaya, ta gaeba~nana gamonaya taha ’abwaga ana wawa mana ’eno’eno. Ta kulufa vetoina Eloni ena kewala ’eno’eno Aki~nana gamonaya. Lova kewala~nana kwavuuqina me Isileli gamonaya ia’uya, ta ’abiboda taunega ya’eva ’evivi. ^{5l} Ta Aki~nana ana ’auboda debanaya yani magilafudi adi ’ita kavona Yaubada ena tovale’ewa itoatoa adi wawa Selebimu, ta fafediega Aki~nana ive’igwa’uya. Taudi ive’ebe’ita Yaubada ena simatala kaikaiwabuna weaqina. Ta toveguba qiduana yubai sulalidi ’inega ’auboda~nana luitaitalia tomotau edi ilivu luveifana weaqina, ’inega Yaubada nanuataqodi. Ta ba’itagana ge ana fata be yani qabuna ba’e weaqina ena givessimatalidi ’imia.

ⁱ 9:1-2 ’Ifu 25:23-26:30 ^j 9:3 ’Ifu 26:31-33 ^k 9:4 ’Ifu 16:33; 25:10-16; 30:1-6;
 Naba 17:8-11; Luve 10:3-5 ^l 9:5 ’Ifu 25:18-22

^{6m} Ta tuta~nana kulufa diavona ni'au i'iva'ava'aidi vanue 'ebeiwa'odu 'inaya, e 'inega toveguba sifaufa nugweta 'inaya ilugulugu ta edi fewayavo iviaviaqidi. ⁷ⁿ Ta Sifaufa Gwalagwala Otaqinaya gebu toveguba qabudi adi fata be ina lugu 'inaya, ta 'esi toveguba edi tovanugweta ta'a mona ana fata nalugu tuta 'aideganamo ya'wala 'aidega 'aidega 'idia. Ta luvine waiwaina 'eno'eno, ge ana fata nima 'ava'avana nalugu, ta 'esi yubai sulalidi nugweta na'ewei 'inega naluguyea. Ta sulala~nana navegubayea Yaubada 'inaya taunega ena luveifana weaqidi, be wese tomotau edi luveifana weaqidi. Ta wese vaina luveifana iviaqidi edi nua kavokavovo 'inega ta ge ida alamanidi, e ba'e luveifa diavona weaqidi wese naveguba Yaubada 'inaya. ^{8-9o} Ta Niboana Gwalagwalana yani ba'e 'idiega ve'ita aqiaqieda Sifaufa Gwalagwala Otaqina ana bagina ge da'ewa'ei tomotau kavokavovo weaqidi, mana nawale vanue 'ebeiwa'odu 'itu'ituwaina Tabenakeli ana luvine ivefefewedi. Ta ge ana fata be veguba~nana 'inega tomotau adi lutonova naveaqiaqi. Ba'e wese taha 'ebe'ita tuta ba'e weaqina, mana veve'iteda nei kavovo qabudi be wese toveguba edi guba Yaubada 'inaya 'idiega ge wese adi lutonova daveaqiaqi, mana luveifana iviaqia, e 'inega vita ilulutonovia Yaubada matanaya. ¹⁰ Inega ba'e veguba diavona 'idiega ge ida veaqiaqi otaqa, mana omo'e luvine diavona 'itu'ituwaidi taudi 'abwaga be go'ila ta wese 'wafi ena uweta weaqina. Ta luvine diavona tomotau luaqiaqiedi be ida 'abibodedi ana laba Yaubada ena 'eda'eda vauvauna dagive'ifoqeyea.

Awatubo Yaubada 'inaya ena luvine vauvauna 'inega

¹¹ Ta Keliso ni'a mai kavona Toveguba edi Tovanugweta 'idewani, 'inega toa aqiaqina ni'a kalobea. Ta tauna ni'a lugu mahala ana vanue 'ebeiwa'odu Tabenakeli 'inaya, ta vanue~nana qiduana ta ana 'ita aqiaqi otaqina, mana ge tomotau nimadiega ida yoqoni bwa'obwa'o ba'e debanaya. Ta 'esi yoqoyoqona vatayana 'eno'eno Yaubada 'inega. ¹² Ta Ieisu Sifaufa Gwalagwala Otaqina 'inaya lugu tuta 'aideganamo, ta ge wese nalugu 'evivi. Tauna ge yubai goti nage bulumakau natudi sulalidi da'ewei ta dalugu daveguba, ta 'esi ena veguba~nana taunega sulalina 'inega veguba. Ta ena lugu be ena veguba 'inega eda luveifana qabuna 'ewa yavula vatayedi.

^{13p} 'Eguma taha toveguba yubai goti be bulumakau sulalidi naluaitalia tomotau 'wafidia, ta wese bulumakau ineya'alidi 'wafutodi na'ewei ta tomotau 'wafidi navekalivia 'inega 'wafidi ina veaqiaqi Yaubada matanaya, ^{14q} e 'inega kana alamani aqiaqiea Ieisu sulalina 'inega kana veaqiaqi otaqa, mana Ieisu Niboana Gwalagwalana Toatoa

^m 9:6 Naba 18:2-6 ⁿ 9:7 Luvi 16:2-34 ^o 9:8-9 Ibe 10:1-2 ^p 9:13 Luvi 16:15-16; Ibe 10:4; Naba 19:9,17-19 ^q 9:14 1Fit 1:18-19

Vatayana ena waiwai 'inega taunega vegubayea. Ba'e veguba~nana aqiaqi otaqina Yaubada matanaya, mana leisu sulalina ana fata eda nuanua nagive'evaunia 'inega ge wese ve'ita nugwenugweidi weaqidi kana nuanua, be yaqisa ada fata Yaubada mayawaina ena nuanuayavo kana viaqidi.

¹⁵ Omo'e 'inega Keliso mai tomotau be Yaubada nuanidia sabi luvetubadi, ta luvine vauvauna give'ifoqeyea be yaqisa tomeqabu Yaubada ni'au venua'ivinedi veyoluba 'eno'eno vatayana weaqina ina lobe, mana lova 'idewani vona fofofolayea. E ba'e yani~nana ana fata mana leisu ena 'aliga 'inega tomotau 'etoyavua ilobe, edi ilivu luveifana weaqina, mana luvine nugwenugweina 'inega ge adi fata 'etoyavua ida lobei.

¹⁶⁻¹⁷ Ni'au kahalamanian 'eguma taha toga luvine naha'uya ena kulufa be ena mane adi vewila'a enavo 'idia weaqina, 'inega enavo kulufa diavona ge adi fata ina 'ewedi ana laba ina alamani aqiaqiea tomotau~nana ni'a 'aliga.

¹⁸ E ba'e 'inega kana alamanian luvine nugwenugweina Mosese 'inega ge ana fata navewaiwai 'eguma yubai sulalidi ge ida vefewea guba weaqina, mana sulala 'idewani 'ebe'ita 'aliga weaqina. ¹⁹ Mana nugweta Mosese luvine qabudi Yaubada 'inega simanedi tomotau 'idia, ta 'abibodanaya yubai goti ta wese bulumakau natudi sulalidi go'ila maega wayavilea. 'Inega taha 'aiwe ana wawa isofa laqanaya yubai sifi vutuvutudi bweabwealina 'inega fainia ta 'aubwa'uya sulala~nana 'inaya, 'inega luitaitalea tomotau be wese Yaubada ena luvineavo ana buki 'inaya. ²⁰ 'Inega Mosese tomotau vonedia, "Yaubada luvine ni'au neimi ta ona vemamatatayagedi. Ta sulala ba'e luvine~nana ana 'ebe'awahaqiaqi." ²¹ ^s Ta wese 'idewani Mosese sulala ba'e 'inega vanue 'ebe'awa'odu Tabenakeli be wese kulufa qabuna vanue~nana gamonaya i'eno'eno luitaitalidi. ²² ^t Vonahaqiaqi, luvine ba'e 'idewani simana 'aiqa: Kulufa qabudi ivevefewayedi ivevunavunaqa sulala 'inega. Ta wese 'idewana ge nuataqo kana lobei 'eguma sulala gebu nadau.

Keliso ena 'aliga 'inega eda luveifana 'ewa yavuledi

²³ ^u Kulufa diavona Mosese vefewedi bwa'obwa'oya kavona mahala ana kulufayavo 'anu'anunudi 'idewani, ta oade mahalaya kulufa otaqidi i'eno'eno. Ta Mosese ba'idia bwa'obwa'oya kulufa diavona yubai sulalidi 'inega givevunavunaqidi. Ta kulufa diavona mahalaya i'eno'eno guba aqiaqi otaqinamo 'inega adi fata be ina vevunavunaqa.

²⁴ Mana leisu ge dalugu vanue tafwalolo gwalagwalana taha 'inaya tomotau nimadiege iyoqonia. Vonahaqiaqi, bwa'obwa'o ana vanue tafwalolo kavona mahala ana Vanue Gwalagwala Otaqina 'anu'anunu namo 'idewani. Ta 'esi Keliso lugu mahalaya, ta omo'e 'inaya Yaubada

^r 9:19-20 Ifo 24:6-8 ^s 9:21 Luvu 8:15,19 ^t 9:22 Luvu 17:11 ^u 9:23 Ibe 8:5; 10:1

matanaya tovoovolo weaqida. ²⁵Me Diu edi toveguba edi tovanugweta lugulugu Sifaufa Gwalagwala Otaqina 'inaya ya'wala 'aidega 'aidega 'idia yubai sulalidiega sabi veguba. Ta Keliso ge tuta qabuna dalugu mahalaya be taunega dagubayei, ta 'esi ena lugu~nana tuta 'aideganamo Tamana 'inaya. ²⁶' Vonahaqiaqi, 'eguma Keliso toveguba davetutumedi e 'inega 'aliga ana visiqa dalutonova 'eviviea bwa'obwa'o ana 'iva'ava'ata 'unu 'inega be ana laba ba'itaga 'inaya. Ta gebu'e otaqa, mana tuta ana 'ebelu'ovoa ana tuta vadi'wedi'wea 'inaya Keliso mai tuta 'aideganamo tomotau edi luveifana sabi 'ewa yavulina, ta omo'e tutana 'inaya taunega gubayea weaqida.

²⁷Ta wese 'idewani Yaubada ena nuanua 'inega tomotau qabuda kana 'aliga tuta 'aideganamo 'inaya, ta 'abibodanaya ada luvine naneida. ²⁸'Inega tuta 'aideganamo Yaubada Natuna awafelea ta vegubayea tomotau qabudi edi luveifana weaqina. Vonahaqiaqi, Keliso nawale na'evivi namai tuta vemagilafuna 'inaya, ta ge tomotau edi luveifana sabi 'ewa yavulina, ta 'esi taudi iba'eba'eyea sabi 'etoyavuidi.

Yubai sulalidi ge ana fata tomotau edi luveifana na'ewa yavuledi

10 ¹Lova luvine 'itu'ituwaina adi viaqayavo kavona Ieisu ena viaqa 'aye'ayewanamo, ta 'esi ba'itaga Ieisu ena viaqa 'inega yani aqiaqi otaqina ni'a 'ifoqe 'idaya. Mana luvine~nana ge ana fata tomotau edi luveifana na'ewa yavulei. Tuta qabuna yubai ivevegubayedi ya'wala 'aidega 'aidega 'idia, ta totafwalolo diavona Yaubada di'wenaya imai ge ana fata be ida vevunavunaqa veguba diavona 'idiega.

²Mana 'eguma totafwalolo diavona veguba diavona 'idiega ana fata be ida vevunavunaqa aqiaqi, e 'inega luaqiaqiedi be viaqa diavona ida lua'uya, mana ge taha wese 'wamomo ida lutonovia edi luveifana weaqina Yaubada matanaya. ³Ta gebu, ge ana fata be ida vevunavunaqa! Ta 'esi veguba diavona ya'wala 'aidega 'aidega 'idiega nuadi iluluqa'uya edi luveifana weaqina, ⁴" mana yubai goti be bulumakau 'alabwatadi sulalidi ge ana fata be tomotau edi luveifana na'ewa yavulei.

⁵* E omo'e 'inega tuta~nana Keliso mai bwa'obwa'oya 'inega Tamana 'inaya vonaya,

“Veguba yubai 'idiega

be wese nei kavovo ge nuanuau,
ta 'esi ya'a 'wafigu ni'a u'iva'ava'aia
yahawafelea eu nuanua weaqina,

⁶ mana ge uda qaiawa yubai gabugabudi
adi veguba tomotau edi luveifana
adi 'ewa yavula weaqina.

° 9:26 Ibe 10:10 ° 10:4 Ibe 9:13 * 10:5-7 Same 40:6-8

Ta ge wese uda qaiawa nei kavovo
tomotau edi luveifana
ana 'ewa yavula weaqina.

⁷ 'Inega yavonaya,
'Yaubada ya'a ba'e.
Ni'a yamai eu nuanua
sabi viaqina 'idewani
lova eu Buki Same ena simana.' "

⁸ Ta Buki Nugwenugweina 'inaya Keliso maduvonaya, "Ge nuau veguba be nei kavovo qabudi, nage yubai gabugabudi nage wese vaina yani ivevegubayedi luveifana weaqidi." (Vonahaqiaqi, Mosese ena luvine 'inega guba qabudi weaqina simanayedi, ta tua viaqa diavona weaqidi nawale ge uda qaiawa.) ⁹ 'Inega wese vonaya, "Ya'a ba'e, ni'a yahawafelegu 'iuya be eu nuanua ena viaqia." E ba'e 'inega Yaubada luvine 'itu'ituwaina veguba weaqina 'ewa yavulea, ta 'esi luvine vauvauna a'u'ifoqeyea. ¹⁰ 'Iesu Keliso Yaubada ena nuanua qabuna viaqia. 'Inega tomotau qabuda ni'a kavevunavunaqa Yaubada matanaya tuta~nana Iesu Keliso weaqida taunega 'wafina vegubayea tuta 'aideganamo, ta ge wese naguba 'evivi tuta maimai 'inaya.

¹¹ Luvine 'itu'ituwaina ana tutaya toveguba tuta qabuna itovotovolo 'ebeveguba di'wenaya ta iveveguba. Ta guba diavona ge adi fata tomotau edi luveifana ina 'ewa yavuledi. ¹² Ta eda Toveguba Qiduana tuta 'aideganamo taunega vegubayea Yaubada 'inaya eda luveifana weaqina. Ta 'abibodanaya Tamana ana 'ataqia toabui. ¹³ ^a E omo'e 'inaya Iesu ba'eba'e ana laba ana aviayavo Yaubada naha'uwebuiedi 'aqeyafayafanaya. ¹⁴ Mana veguba ba'e 'aidega~nana 'inega Yaubada tomotau givevunavunaqa vatayedi, e 'inega taudi ena tomotauyavo gwalagwaladi.

¹⁵ Ta wese Niboana Gwalagwalana ba'e yani diavona weaqina madusimana 'ifoqeyea vonaya,

"Kaiwabu Yaubada vonaya,
¹⁶ ^b 'Taha tuta 'inaya luvine vauvaudi
ena viaqia egu tomotauyavo maega,
ta luvine diavona giwalidia ena a'udi,
ta wese nuadia ena 'wayavidi.'

¹⁷ ^c Ta wese vonaya,
'Tomotau edi luveifanayavo
be wese edi viaqa ge aqiaqidi
ena nuafanidi.' "

¹⁸ Vonahaqiaqi, 'eguma Yaubada eda luveifana qabuna ni'a nuataqodi 'inega ge daluaqiaqieda be mali 'eda be mali 'eda kana salidi eda luveifana ana guba weaqina, mana ge taha wese 'eda da'eno'eno.

^y 10:10 Ibe 9:12 ^z 10:11 'Ifo 29:38 ^a 10:13 Same 110:1 ^b 10:16 Iel 31:33; Ibe 8:10

^c 10:17 Iel 31:34

^{19 d} Egwavo ye, 'inega me eda giwalifatu ada fata kana lugu Vanue Tafwalolo ana Sifaufa Gwalagwala Otaqina 'inaya Ieisu sulalina 'inega. ^{20 e} E ba'e 'inega tomotau ada fata 'eda vauvauna ta mayawaina 'inega kana lugu Yaubada 'inaya, mana ena 'aliga 'inega Sifaufa Gwalagwala Otaqina kalekoyega ibaginia siwa'ea weaqida.

²¹ Vonahaqiaqi, Ieisu eda Toveguba Qiduana Yaubada ena tomotauyavo 'ita'itamakidi ta 'abi'abiluvinedi, ^{22 f} 'inega ge me eda venuana magilafu Yaubada kana valiei, ta 'esi kana valia me eda vetumaqana waiwaina 'inaya, mana eda 'wamomo ilivu luveifadi weaqina Ieisu sulalinega luitaitalidi 'inega ni'a kavevunavunaqa, ta wese go'ila aqiaqina ana uweta 'inega 'wafida ni'a vevauvau.

²³ 'Inega luaqiaqieda be eda lu'ita vane Ieisu weaqina kana kafi'i'ihia, ta ge wese kana nidonidoa, mana Yaubada ena vona fofofola 'idaya nawale na'ifoqe aqiaqi. ²⁴ Ta 'esi luvibwaineda be kana nuanua aqiaqi ma'oda 'inega taudega kana vona iuleda, ta vona~nana 'inega veyoluba ta wese viaqa aqiaqidi kana viaqidi edavo maega. ^{25 g} 'Inega tafwalolo ana va'auta ge kana lugwavu'aiei 'idewani vaidi tomotau ilulugwavu'aiea. Ta 'esi taudega kana vona iula aqiaqieda, mana Ieisu ena tuta 'evivi mai bwa'obwa'oya ni'a vadi'wedi'weda.

^{26 h} Ta 'eguma ita'a Ieisu Valena ni'a ka'ewea ta wese kahalamani aqiaqiea ta tua nawale taudega eda nuanua 'inega ilivu luveifana kaviaviaqidi, e 'inega ge taha wese veguba da'eno'eno be ana fata eda luveifana na'ewa yavulei. ^{27 i} Ta 'esi me eda mwaniniva kana ba'eba'e ana laba vetala'ai qiduana ana 'aubena na'ifoqe, 'inega aqabu Yaubada ivevoalanea 'aiwe 'ala'alata na'alaveawalidi. ^{28 j} Mosese ena luvine nugwenugweina ba'e 'idewana simana 'aiqa: 'Eguma taha toga luveifana viaqia, ta tomotau magilafudi nage toidi matadia yani~nana viaqia, e 'inega ge wese nuakolokolo dalobei, ta 'esi iluve'aligia. ^{29 k} 'Inega kana nuaia tola'ai nawale na'ifoqe taha tomotau 'inaya 'eguma tauna Yaubada Natuna naveyani kavokavovoyea? Ta wese kana nuaia tola'ai nawale na'ifoqe taha tomotau 'inaya 'eguma Yaubada ena luvine vauvauna sulalina naveyani kavokavovoyea, mana sulali~nana 'inega vevunavunaqa Yaubada matanaya. Ta wese kana nuaia tola'ai nawale na'ifoqe taha toga 'inaya 'eguma tomotau~nana Niboana Gwalagwalana 'inega nuakolokolo lobelobea ta na'awaluveifea? Vonahaqiaqi, tomotau~nana luaqiaqiea be luvematasabu qidua va'inena nalobea Yaubada 'inega.

^d 10:19 Ibe 4:16 ^e 10:20 Md 27:51 ^f 10:22 Luvi 8:30; Isi 36:25; Efe 5:26

^g 10:25 Ibe 3:13 ^h 10:26 Ibe 6:4-8 ⁱ 10:27 Ais 26:11 ^j 10:28 Luve 17:6; 19:15

^k 10:29 'Ifu 24:8; 1Kol 11:27-29; Md 12:30-32

30^l Mana Yaubada ena vona ni'a kahalamania vonaya, "Ya'a tomotau edi luveifana ena ve'iedi, ta wese ena 'ewa luai." Ta wese vonaya, "Ya'a Kaiwabu egu tomotauyavo ena a'uvidividinidi." 31 Vonahaqiaqi, yani 'ebemwaniniva qiduana 'eguma Yaubada mayawaina nimanega luvematasabu kana lobe.

32 Egwavo, ona nuaia lova tuta~nana simatala 'ifoqe 'imia leisu valenega, 'inega wese vaina vita olutonovidi. Ta vita diavona 'idiega ge oda be'u, ta 'esi otovolo'i'ita. 33 Vaina tuta tomotau matadia i'awaluveifemi ta wese iveilivu veifemi. Ta wese vaina tuta emiavo oiuledi tuta~nana vita ilobe a omi'a 'idewani. 34^m Ta emiavo edi vetumaqana weaqina ia'uluguyedi vanue 'ebeyoqona 'inaya, ta omi'a onuakolokoloyedi ta ovayausidi. Ta wese tovanawala emi kulufayavo i'ekilidi. Ta ge oda nuavita, ta 'esi me emi qaiawa otoatoa, mana oalamani aqiaqia yani 'eno'eno vatayadi ta aqiaqi otaqidi weaqimi mahalaya i'eno'eno.

35 Omi'a leisu ovetumaqana aqiaqia, 'inega vetumaqana~nana ge ona felei, ta 'esi ona kafi'i'ihia, 'inega ve'ia aqiaqi otaqina Yaubada 'inega ona lobe. 36 Omi'a luaqiaqiemi be me emi bibitaqo ona toatoa be yaqisa ami fata Yaubada ena nuanua ona viaviaqidi, e 'inega tola'ai vona fofofolayea 'imia ona 'ewedi. 37ⁿ Mana tuta ge kuena 'inaya,

"Tomai~nana na'ifoqe,
ta ge na'ive'ove'o.

38 Aiqabu ni'a ivetunutunuqa mataguya
e taudi edi vetumaqanega mayawaidi
ina toatoa.

Ta aiqabu vita taha taha weaqidi
imwaniniva be inogegu,
e ba'e taudina weaqidi
ge wese ena qaiawa."

39 Ta ita'a ge 'idewani tomotau Yaubada ivegwavu'aiea, mana taudi nawale ina luve'waiva. Ta 'esi ita'a me eda vetumaqana katoatoa be 'inega 'etoyavua kana 'ewea.

Vetumaqana weaqina

11 1° Vetumaqana tola'ai? Eda vetumaqana Yaubada 'inaya ana alamani ba'e: Tauna eda 'ebel'u'ita vane ge ana 'itamo, ta tua eda vetumaqana 'inega kahalamani aqiaqia nawale eda lu'ita vane~nana ana aqiaqi na'ifoqe 'idaya, 'inega ge wese kana venuana magilafu. 2 Lova tuta nugwenugweina 'inaya Yaubada tomotau 'awahaqiaqiedi edi vetumaqana 'inega.

^l 10:30 Luve 32:35-36; Same 135:14 ^m 10:34 Md 6:20; 5:11-12 ⁿ 10:37-38 Aba 2:3-4
° 11:1 2Kol 5:7

^{3p} Eda vetumaqana 'inega kahalamani aqiaqiea vonigo Yaubada ena vona 'inega kuyavata qabudi viaqidi, 'inega ba'itagana yani qabudi ka'ite'itedi lova i'ifoqe ge taha yani adi 'itamo 'idiega, ta 'esi ena vona 'inega i'ifoqe kavovo.

^{4q} Taha 'ebevetalatutula ena neimi: Eibolo ena vetumaqana 'inega guba aqiaqina a'uya Yaubada 'inaya, ta tuana Keni ena guba ge aqiaqina. 'Inega Eibolo Yaubada matanaya vetunutunuqa, mana guba~nana 'awahaqiaqiea, ta Keni ena guba ge da'awahaqiaqiei. 'Inega vonahaqiaqi, Eibolo lova yawaina ni'a gumwala, ta ena vetumaqana ba'itagana nawale eda 'ebe'ita.

^{5r} Ta Inoki ena vetumaqana 'inegana Yaubada 'ewa vaneqea mahalaya ta ge 'aliga visiqina davebaei bwa'obwa'oya, 'inega tomotau ge adi fata Inoki ida lobei. Ta nugweta Yaubada qaiawa Inoki ena vetumaqana weaqina, 'inega 'awahaqiaqiea, ta 'abiboda 'ewa vaneqea mahalaya. ⁶'Inegana ge taha toga ana fata Yaubada nagiveqaiawei 'eguma ge davetumaqanei, mana 'eguma taha toga nuanuana namai Yaubada 'inaya e luaqiaqiea be navetumaqana aqiaqi vonigo Yaubada~nana toatoa. Ta wese luaqiaqiea be navetumaqana vonigo Yaubada ana tosaliavo ve'ia aqiaqina naneidi.

^{7s} Ta wese Noa ena vetumaqana 'inega taha waga qiduana viaqia ena susuyavo sabi 'etoyavuidi. Tauna Yaubada ena vona matayagea tuta~nana vonea veilage qiduana nawale na'ifoqe bwa'obwa'oya, lova ge taha 'idewani da'ifoqe. Ta waga~nana 'inega Noa me ena gadeavo 'etoyavua ilobeage veilage~nana 'inega, ta mali qabu gebu, ta 'esi iveilage vataya. Ta Noa ena viaqa ba'e 'inega ve'iteda vonigo totoa bwa'obwa'o qabudi luveifadi, ta Noa ena vetumaqana 'inega Yaubada matanaya vetunutunuqa.

^{8t} Ta wese Ebelamo ena vetumaqana 'inega Yaubada matayagea tuta~nana ena gaba noqolia ta voneaya vonigo ena di'we nanogei be natauya mali di'we 'inaya. Yaubada vona fofofola Ebelamo 'inaya be di'we~nana na'ewea ta omo'e 'inaya nave'abaga. Ba'e di'we~nana Ebelamo ge dahalamanian ta tua vematamatayaga 'inega tauya.

^{9u} Ta di'we vonavona fofofolana 'inaya Ebelamo ena didi yubai vutuvutudiega viaqia ta 'inaya toa kavona wagawaga. Ta wese 'idewani Aisake be Iakobo itoa 'aiqa, mana taudi wese vona fofofola~nana ilobeage Yaubada 'inega. ¹⁰Ebelamo ba'e 'idewani toa 'aiqa, mana ena vetumaqana 'inega lu'ita vane taha 'abaga qiduana weaqina. Ta 'abaga~nana Yaubada tauna ena nuenuega 'iva'ava'aia ta viaqia toatoa vatayana.

^p 11:3 Nug 1:1; Same 33:6; Ion 1:3 ^q 11:4 Nug 4:3-10 ^r 11:5 Nug 5:21-24

^s 11:7 Nug 6:13-7:1 ^t 11:8 Nug 12:1-5 ^u 11:9 Nug 35:12

¹¹ ^v Ebelamo ena vetumaqana 'inega ana fata navetamana. Tauna ni'a vekofekofe, ta moqanena Sela wese kofekofedi ta gagalidi. Ta Ebelamo alamani aqiaqiea Yaubada ena vona fofofola ge wese navenuafania, 'inega moqanena ivenatuna. ¹² ^w Vonahaqiaqi, Ebelamo tawa vekofekofe otaqa, ta tua ba'e 'oloto~nana 'inega qabu qidua va'inena ivi'oi ta ive'eala kavona 'wadi'wadima mahalaya ta wese kavona gelasa balabalaya, ge ada fata kana avodi.

¹³ ^x Ba'e tomotau diavona me edi vetumaqana i'aliga. Ta yani diavona Yaubada ni'au vona fofofolei ge ida 'ewedi, ta ialamani aqiaqiea nawale ina lobedi, 'inega vona fofofola diavona iba'eba'eyedi, ta weaqidi iqaiawa. Ta taudiega tomotau 'idia isimana 'ifoqe edi toa bwa'obwa'oya kavona be wagawaga 'idewani. ¹⁴ Vonahaqiaqi, 'eguma wagawaga~dina ba'e 'idewana ivona 'aiqa 'inega ada fata kana alamani aqiaqiea vonigo taudi edi 'abaga aqiaqi nawale isalisalia. ¹⁵ Ta taudi ge ida nuanua edi 'abaga 'ebe'itu'ituala weaqina, mana 'eguma edi nuanua 'idewana e 'inega adi fata be ida 'evivi 'abaga diavona 'idia, ¹⁶ ta 'esi taudi 'abaga aqiaqina isalia, e tauna 'abaga~nana mahalaya. 'Inegana Yaubada ge dainiyauyau tomotau diavona edi 'awa-Yaubada 'inaya weaqina, mana tauna edi 'abaga qiduana ni'au 'iva'ava'aia mahalaya.

¹⁷ ^y Lova Yaubada Ebelamo 'inaya vona fofofolayea vonigo taha natuna navi'oi, e 'inega vi'oi. Ta tuta~nana Yaubada Ebelamo sitonovia ta voneaya, "Natuhu 'aidega otaqina Aisake una vegubayea." E 'inega gwama~nana ge davegagalea, ta 'esi ena vetumaqana 'inega awafelea. ¹⁸ Tauna gwama~nana weaqina lova Yaubada vona fofofola vonaya, "Natuhu Aisake 'inega nawale eu gadeavo qabudi ina vi'oi." ¹⁹ ^z Ta Ebelamo nuaia vonigo 'eguma natuna naluve'aligia e 'inega Yaubada ana fata nagiveyawaha 'eviviea. Ta vonahaqiaqi, ana 'ita kavona be Ebelamo natuna Aisake 'aligega da'ewa 'eviviei.

²⁰ ^a Ta wese Aisake ena vetumaqana 'inega natunavo Iakobo ta Iso vona veyolubedi edi tuta maimai weaqina.

²¹ ^b Ta wese Iakobo ena vetumaqana 'inega Iosefa natunavo vona veyolubedi. E ba'e yani~nana viaqia tuta~nana ni'au vekofekofe be tuta goyona yawaina nagumwala. 'Inega vona veyoluba~nana 'inaya ena kewala 'inaya atuve'alata ta iwa'odu Yaubada 'inaya.

²² ^c Ta wese Iosefa ena vetumaqana 'inega me Isileli vonedi edi 'ifoqe di'we Itifita 'inega weaqina. Ba'e yani~nana viaqia tuta~nana yawaina sabi gumwagumwalina. Ta wese vebibinedi vonigo luluna ina yakia tuta~nana ina tutuvila.

^v 11:11 Nug 18:11-14; 21:2; Lom 4:19 ^w 11:12 Nug 15:5; 22:17 ^x 11:13 Nug 23:4;

1Yani 29:15; Same 39:12; 1Fit 2:11 ^y 11:17-18 Nug 21:12; 22:1-14 ^z 11:19 Lom 4:17

^a 11:20 Nug 27:27-29,39-40 ^b 11:21 Nug 47:31-48:20 ^c 11:22 Nug 50:24-25; 'Ifo 13:19

^{23d} Ta wese Mosese inana be tamana edi vetumaqana 'inega natudi ia'ukwaivea wai'ena toi 'idia, mana gwama~nana ge gwama kavokavovo 'idewani. Me Itifita edi kini ena luvine waiwaina ge ida mwaninivei ta 'esi gwama~nana ia'ukwaivea.

²⁴ Ta wese Mosese ena vetumaqana 'inega tuta~nana vekilakai ge nuana tomtau ina 'inanei vonigo tauna me Itifita edi kini Felo tubuna, mana tauna ge Felo~nana natuna natu otaqidi. ²⁵ Mana Mosese ge nuana tuta kukusana 'inaya naqaiawa bwa'obwa'o ana ilivu luveifana weaqina, ta 'esi nuanuana Yaubada ena tomtauyavo edi toa vita gamonaya tauna wese maega ina toa. ²⁶ Ta ge nuana Itifita ana kulufa kaikaiwabuna na'ewedi, ta 'esi nuanuana visiq naebea Keliso weaqina, mana alamani aqiaqea nawale ana ve'ia aqiaqina Yaubada 'inega nalobea. ²⁷ Ta wese Mosese ena vetumaqana 'inega Itifita nogei ta tauya. Ta ge damwaniniva kini~nana ena diavilavila weaqina, ta 'esi me ena giwalifatu tauya vavava, mana kavonaya be Yaubada da'itei 'iawanaya ena vetumaqanega. ^{28e} Ta wese Mosese ena vetumaqana 'inega me Isileli vonedi ma'oda 'Auvivia Sagalina ina viaqa 'aiqei, 'inega vebibinedi lami sulalinea edi 'awa ana dadala ina luitaitalea, be yaqisa luve'aliga ana tovale'ewa Yaubada 'inega me Isileli edi 'unutauyavo me'olotodi ge naluve'aligidi.

^{29f} Ta wese me Isileli edi vetumaqana 'inega qabudi Mwade'wa Bweabwealina ivaukamaena bwa'obwa'o afalinea. Ta 'abibodadiege me Itifita ivamulitala'obedi sabi vaukamana, 'inega wese mwade'wa sivetuba 'evivi ta qabudi yagwataqodi.

^{30g} Ta wese me Isileli edi vetumaqana 'inega 'abaga Ieliko ana 'ali qiduana ta waiwaina iluvivilia 'aubena seveni 'idia, e 'inega 'ali~nana 'avalabwegea.

^{31h} Ta wese tokodada Leabi ena vetumaqana weaqina me Isileli ge ida vunuqia, mana lova edi tolufonufonu magilafudi Leabi 'ebe'ewedi ta a'ukwaivedi ena vanuea.

³²ⁱ 'Inega 'evisa wese 'ebevetalatutula tovetumaqana weaqidi ena simanei 'imia? 'Eguma Gidioniⁱ be, Balaki^k be, Samisoniⁱ be, Iefeta^m be, kini Deibida be, Samuela ta wese Yaubada ena tovesimasimana qabudi edi vetumaqana weaqina ena velulu'uyaye 'imia, e 'inega nawale tuta ena givekue va'inea.

³³ⁿ Taudi tovetumaqana diavona edi vetumaqana 'inega mali di'we maega ivedavi ta ivewaiwai va'inedi ta luvine tunutunuqina 'inega 'abiluvinedi, 'inega

^d 11:23 'Ifo 1:22; 2:2 ^e 11:28 'Ifo 12:21-30 ^f 11:29 'Ifo 14:21-31 ^g 11:30 Ios 6:12-21

^h 11:31 Ios 2:1-21; 6:21-25; Iem 2:25 ⁱ 11:32 Toluv 6:11-8:32; 4:6-5:31; 13:2-16:31;

11:1-12:7; 1Sam 1:1-1Kin 2:11 ^j 11:32 Gidioni "*Gideon*" Yaubada venua'ivinea vonigo

me Isileli na'etoyavuidi adi aviayavo 'idiega. Ta Gidioni venuana magilafu, ta Yaubada

'ebe'ita taha taha 'idiega ve'itea be navetovamatana. 'Inega toluavia 'evisa dimo maega

adi aviayavo ivewaiwai va'inedi. (Toluv da'a 6, 7 be 8) ^k 11:32 Balaki "*Barak*" tauna

lova me Isileli toluavia adi tovatatana taha, ta vamatenedi avia ana tuta 'inaya, ta adi

aviayavo iluvegwamumuidi. (Toluv da'a 4 be 5.) ^l 11:32 Samisoni "*Samson*" tauna

'oloto tovewaiwai otaqa ta me Diu adi tovanugweta qiduana. Ta waiwai nana 'iuna mana

Yaubada inana vonedi be natudi debana ge ina da'ei, ta vona nana imatayagea. (Toluv da'a

13-16) ^m 11:32 Iefeta "*Jephthah*" tauna toluavia qiduana, ta 'abiboda vetoluvine me Isileli

'idia. (Toluv da'a 11) ⁿ 11:33 Dan 6:1-27

Yaubada ena vona fofofolayavo ilobedi. Ta wese yubai laioni sasasadi iluvinedi be ge adi fata 'awadi ina la'ei. ^{34o} Ta wese 'aiwe yamwayamwana qiduana adi fata ina 'weunidi, be wese adi fata adi aviayavo 'idiega ina dena be yaqisa ge ina luve'aligidi kefatega. Ta edi tuta dawalili 'inaya Yaubada givewaiwaiedi, 'inega vedavi ana tutaya adi aviayavo ivewaiwai va'inedi ta i'wavina yavuledi. ^{35p} Ta wese vetumaqanega vivine vaidi moqanediavo luluve'waividi 'aligega iloba 'eviviedi. Ta wese vaidi tovetumaqanayavo iveilaqe, mana adi aviayavo isitonovidi be vonigo Yaubada ida vegeqea. Ta ge nuanuadi Yaubada ina nogei, 'inega taudiega iawafeledi veilae 'inaya, mana ialamania vonigo nawale 'aligega ina ya'itoto 'evivi 'inega yawai aqiaqi otaqina ina lobe. ^{36q} Ta wese vaidi tovetumaqanayavo tomotau igivenu'wedi ta gwavudi i'esitevea 'ebevunuqa 'inega. Ta wese vaidi seni 'inega iyoqonidi ta ia'uluguyedi vanue 'ebeyoqona gamonaya. ^{37r} Ta vaidi tovetumaqanayavo lukwalukwadi yubai goti be sifi 'wafidiega ivekaleko ta iluvivila dadana. Ta tuta qabuna vita ilobedi adi aviayavo 'idiega, ta wese tomotau iveilivu veifedi. Vaidi daboyega i'auve'aligidi, ta vaidi iluda'a magilafuyedi ta wese vaidi kefatega iluve'aligidi. ³⁸ Tovetumaqana diavona bwa'obwa'o ana ilivu ge daluvibwainedi, mana taudi tomotau aqiaqi otaqidi. 'Inega di'we tomotau geqana be wese bwanaga 'idia iluyaba dadana. Ta wese vetoa bwa'obwa'o gamonaya be vatu'ubu 'idia itoa dadana.

³⁹ Ba'e tomotau diavona Yaubada 'awahaqiaqiedi edi vetumaqana 'inega. Ta ge taha toga 'idiega ena vona fofofolayavo dalobedi edi tuta toaya, ⁴⁰ mana Yaubada ena nuenuaga yani aqiaqi otaqina ni'a venua'ivinea weaqida, be yaqisa taudi be ita'a maega kana vetunutunuqa otaqa Yaubada ena nuanua 'idewana.

Yaubada ena luvematasabu 'inega tomotau givetunutunuqidi

12 ^{1s} Omo'e tovetumaqana diavona qabudi itoavivilida ta ivevekoveda ta iveve'ebe'ita 'idaya vetumaqana ana 'eda'eda weaqina. 'Inega luaqiaqieda be yani qabuna igigiveviteda kana 'ewa yavuledi, ta wese ilivu luveifana iyoqoyoqonida kana nogedi, ta bibitaqoyega kana vihila tunutunuqa eda 'ebelua'u 'inaya, tauna 'ebelua'u~nana Yaubada ni'a madua'uya weaqida. ² 'Inegana luaqiaqieda be Ieisu ana 'aideganamo 'inaya kana 'ita'ita, mana tauna eda vetumaqana ana 'ebeve'ale be ana 'ebeluo'ova. Ieisu tuta~nana bwa'obwa'oya toatoa tuta qabuna vita lobe, ta ena viaqa ge dalua'u. Ta me ena bibitaqo taunega awafelea veilae 'inaya 'etoluaia, ta ge dainiyauyau veilae~nana weaqina, ta 'esi qaiawa, mana alamani aqiaqiea nawale toa vataya aqiaqina nalobe. 'Inega ba'itagana Ieisu toatoa mahalaya Yaubada ena 'ebetoea kaikaiwabuna 'ataqinaya.

° 11:34 Dan 3:23-27 p 11:35 1Kin 17:17-24; 2Kin 4:25-37 ° 11:36 1Kin 22:26-27; Iel 20:2; 37:15; 38:6 r 11:37 2Yani 24:21 s 12:1 1Kol 9:24-25

3^t Inega ona nuaia leisu, tauna tomotau luveifadi edi veilivu veifa 'inaya bibitaqodi, e 'inega omi'a wese me emi bibitaqo ona toatoa, ta emi vetumaqana ge ona givelua'ui. 4 Vonahaqiaqi, tuta qabuna ilivu luveifana ana toluvine nuanuana ona awafelemi luveifana ana viaqa 'inaya, ta luveifa~nana 'inega taumiega ovabodebodemi, 'inega 'aliga ana visiqa nawale ge oda lutonovi.

5^t Ta ana 'ita be kavona omi'a Yaubada natunavo ena vona iula ni'au onuafania vonaya,

“Natugu,

Kaiwabu ena gaihi 'iuya

ge una veyani kavokavovoyei,

ta wese ena lugwae 'iuya ge una 'odolei,

6 mana aiqabu Kaiwabu veveyolubedi

e 'inega wese gaigaihidi,

ta aiqabu 'awanatunedi

e wese luluvematasabudi.”

7^u Inega Yaubada ena luvematasabu 'imia weaqina luaqiaqiemi be ona bibitaqodi, mana luvematasabu~nana 'inega ona alamania vonigo omi'a natunavo. Ta 'eguma kana nuaia gogama weaqidi, vonahaqiaqi taudi tamadiavo iluluvematasabudi edi vetunutunuqa weaqina. 8 Yaubada natunavo qabudi luluvematasabudi, ta 'eguma omi'a ge wese naluvematasabumi, e 'inega ana 'ita kavona omi'a lu'eda gogamami ta wese omi'a ge natunavo. 9 Vonahaqiaqi, ita'a qabuda ma tamatamadavo bwa'obwa'o ba'e 'inaya igaigaihida ta ka'amayabedi, 'inega luaqiaqiea be me eda qaiawa kana awafeleda niboanida Tamadi mahalaya ena gaihi 'inaya, e 'inega mayawaida kana toa.

10 Eda tuta gwama 'inaya tamadavo bwa'obwa'oya tuta kukusana namo 'inaya ilugaihida edi alamani ana 'etofwafwa 'inega. Ta 'esi Yaubada ena gaihi tuta qabuna aqiaqina be wese tunutunuqina ita'a weaqida, be yaqisa kana veilivu aqiaqi Yaubada ena ilivu gwalagwalana 'idewani. 11^v Vonahaqiaqi, tuta~nana luvematasabu kalobelobedi 'inega ge kada qaiawa weaqidi, ta 'esi kanuanuavita. Ta luvematasabu~nana 'abibodanaya ana ve'ia vuaqa aqiaqina kana lobe'a 'idewani ilivu aqiaqina be toadaumwala.

12-13^w Inega emi dawalili ona nogei, ta 'esi emi vetumaqana ona kafi'i'ihia ta wese 'aqemi edi dedela 'inega ona tovoloi'ita! Ta “eda tunutunuqina 'inega ona tauya”, be yaqisa taudi dawalilidi 'abibodamiega imaimai ge ina be'u ta 'esi ina vewaiwai.

^t 12:5-6 Vos 3:11-12; Iob 5:17; Ve 3:19 ^u 12:7 Luve 8:5 ^v 12:11 Iem 3:17-18

^w 12:12-13 Ais 35:3; Vos 4:26

Yaubada ena vona kana noqola aqiaqiedi

¹⁴ Ona vetafe'wa waiwai be tomotau qabudi maega ona toadaumwala, ta wese ilivu vunavunaqina be gwalagwalana ona salia, mana tomotau bwavubwavudi ge adi fata Kaiwabu ina 'itei. ¹⁵ Emiavo maega taumiega ona 'itamaki aqiaqiem be yaqisa ge taha toga 'imiega Yaubada ena nuakolokolo na'ita'avei. Ta wese ona 'itamakimi be yaqisa ge taha toga 'imiega naveilivu kavokavovo kavona tuva ena bada 'idewani, mana 'eguma 'idewanina nawale qabumi ilivu~nana nabademi. ¹⁶^x Ta wese taumiega ona 'itamakimi be yaqisa ge taha toga 'imiega navelamo'eno kavokavovo. Ta wese ge taha toga 'imiega Iso 'aqena natalaqi, mana tauna Yaubada weaqina ge danuanua. Iso tauna Aisake ena 'unutau, 'inega luvibwainea be tamana ena 'ebeluvine ta wese ena kulufa qabuna da'ewedi da'abiluvinedi. Ta botana tomania 'inega 'ebeluvine~nana ta wese kulufa diavona vegimwaneyedi taina 'inaya 'ai 'aidegana namo weaqina. ¹⁷^y 'Abibodanaya Iso nuanuana vonigo tamana ena vona veyoluba da'ewea, ta ge ana fata mana tamana nogea. 'Inega Iso dou 'wayoqa tamana 'iawanaya, mana viaqa luveifana ni'a viaqia, ta ge ana fata viaqa~nana nagiveaqiaqi 'eviviei.

¹⁸^z Omi'a ge taha tuta oda mai bwanaga Sainai 'inaya be matamia oda 'itei. Ta wese ge oda mai bwanaga~nana 'inaya be 'aiwe saesaelina oda 'itei, ta wese ena velovelovana be ena lugawagawata be wese ena veyaqina ge oda 'itei. ¹⁹⁻²⁰^a Ta tuta~nana ena luvineavo i'ewea, e 'inega wese bea butuna waiwaina bona taha maega inoqolia vonedia, "Eguma taha toga nage taha yubai bwanaga ba'e navatonovia, e 'inega luaqiaqiea be daboyega ona luve'aligia." Ta tuta~nana me Isileli Yaubada ena vona ba'e inoqolia 'inega inoqiea vonigo nalua'u, mana ena vona ge nuanuadi wese ina noqola 'eviviei. ²¹^b Vonahaqiaqi, yani diavona i'ifoqe me Isileli 'iawadia i'itedi ta imwaniniva, ta wese Mosese giwalina a'ala 'inega vonaya, "Ya'a yamwaniniva ta yadededela."

²² Omi'a ge oda mai bwanaga Sainai 'inaya, ta 'esi omai bwanaga Saioni 'inaya, Yaubada mayawaina ena 'abaga qiduana 'inaya. Omo'e 'abaga~nana mahala ana Ielusalema. Ta wese omai va'auta qiduana 'inaya Yaubada ena tovale'ewayavo qabu va'inedi me edi qaiawa 'idia. ²³ Ta wese omi'a ni'a omai Yaubada ena tomotauyavo vevenua'ivinidi 'idia edi toava'auta qaiqaiawina 'inaya, taudi adi wawayavo 'waya'wayavina mahalaya. Ta wese omai Yaubada 'inaya, tauna tomotau qabuda ada Toluvine. Ta wese omai tomotau aqiaqidi niboanidi Yaubada ni'a givetunuqidi 'idia. ²⁴^c Ta wese omai Iesu 'inaya, tauna luvine vauvauna

^x 12:16 Nug 25:29-34 ^y 12:17 Nug 27:30-40 ^z 12:18 'Ifo 19:16-20; Luve 4:11-12

^a 12:19-20 'Ifo 20:18-21; Luve 5:22-27; 'Ifo 19:12-13 ^b 12:21 Luve 9:19 ^c 12:24 Ibe 8:6; Nug 4:10

ana Tonei ta tovotovoloto mototau be Yaubada nuanidia. Ta wese omai Ieisu sulalina ana luitaitala 'inaya. Ba'e sulali~nana 'inega nuataqo be yani qabuna aqiaqidi kana lobedi, ta ge Eibolo sulalina 'idewani, mana sulalina tuana ana luvematasabu weaqina gabagaba.

^{25 d} 'Inega ona 'itamaki aqiaqiemi, be tauna mahalega vonavona 'idaya ena vona ge ona nogei. Lova me Isileli Mosese ena lugaihi 'idia inogea e 'inega vita ilobea. Ta ba'itagana Yaubada mahalega lulugaihi 'idaya, 'inega vonahaqiaqi, 'eguma ena vona kana lugwavu'aiea, nawale vita qidua va'inena kana lobe. ^{26 e} Tuta~nana Yaubada vonavona bwanaga Sainaiega, 'inega bonana ena waiwaiega bwa'obwa'o qabuna veni'i. Ta ba'itagana taha wese vona fofofola viaqia vonaya, "Nawale taha tuta 'inaya bwa'obwa'o ena veni'i 'eviviea, ta ge bwa'obwa'o namo ena veni'ia, ta 'esi mahala maega." ²⁷ Vona~nana ana alamani ba'e 'idewani: Tuta maimai 'inaya kuyavata qabudi bwa'obwa'oya ina veni'i. Ta vaina yani ge adi fata ina veni'i, e ba'e yani diavona ina 'eno vataya.

²⁸ 'Inegana luaqiaqiea be me eda lukaiwa kana toatoa, mana eda 'Ebeluvine ni'a ka'ewea Yaubada 'inega ge wese ana fata naveni'i. Ta wese luaqiaqieda be Yaubada kana giveqaiawea eda awatubo 'amayabega ta wese mwaninivega, ^{29 f} "mana eda Yaubada tauna kavona 'aiwe saesaelina", 'inega ana fata naluvegwamumuida.

Ilivu aqiaqina weaqina

13 ¹ Tuta qabuna taumiega ma emiavo ona veveyolubemi, mana omi'a Keliso ena qabuyavo. ^{2 g} Ta ge ona venuafanidi wagawagayavo. Taudi wese ona 'ebe'ewedi emi vanuea, mana ba'e ilivu~nana 'inega tonivanue vaidi Yaubada ena tovale'ewayavo ihuiledi, ta ge ida alamanian vonigo wagawaga diavona taudi Yaubada 'inega i'ifoqe. ³ Ta wese emiavo yoqoyoqonidi vanue 'ebeyoqona gamonaya itoatoa ona nuaidi kavonaya omi'a taudi maega oda toatoa. Ta wese emiavo tomotau iveilivu veifedi ona nuaidi kavonaya omi'a wese 'idewani ida veilivu veifemi.

^{4 h} Vaqi ana luvine qabumi ona 'amayabea. 'Inega omi'a vaqivaqimi ge ona velamo'eno kavokavovo, mana nawale taudi tovelamo'eno kavokavovo be toluabuyavo Yaubada naluvevmatasabudi.

^{5 i} Mane ge nuami na'ewei, ta 'esi tola'ai ni'au olobedi ona qaiawa weaqidi, mana Yaubada ni'au vonaya,

"Ge taha tuta ena venuafanimi
ta ge wese ena nogenogemi."

^{6 j} 'Inegana me eda giwalifatu aqiaqi kana vonaya,

^d 12:25 Ibe 2:1-3; 10:26-29 ^e 12:26 Aga 2:6 ^f 12:29 Luve 4:24; 9:3 ^g 13:2 Lom 12:13; Nug 18:1-8; 19:1-3 ^h 13:4 Efe 5:5 ⁱ 13:5 Luve 31:6,8; Ios 1:5 ^j 13:6 Same 118:6

“Kaiwabu tauna agu toiula!
Ge taha yani weaqina ena mwaniniva.
Ta tomotau ge taha tola'ai adi fata
ina viaqi 'iguya.”

^{7k} Ami tovanugwetayavo ona nuave'avinidi, mana taudi lova Yaubada ena vona imaduve'itayea 'imia. 'Inega edi ilivu aqiaqina vuaqina weaqina ona nuanua, ta ilivu diavona ona vetutumedi. ⁸ Iesu Keliso ge taha tuta davedumaduma. Tauna lova be ba'itagana ta wese tuta vataya 'inaya 'aidegana. ^{9l} 'Inega ge wese mali ve'ita be mali ve'ita nuami ina sinaqonaqoyei. Ta 'esi tuta qabuna niboanimi ina vewaiwai Yaubada ena nuakolokolo 'inega, ta ge 'abwaga ana luvineavo 'idiega, mana ba'e luvine diavona ge taha adi aqiaqimo niboanimi 'idia.

¹⁰ Ita'a me eda 'ebeveguba, ta 'ebeveguba~nana 'inega Vanue Gwalagwalana bwa'obwa'oya ana tovegubayavo ge daluaqiaqiedi be ina 'ai. ^{11m} Me Diu edi ilivu 'inega toveguba edi tovanugweta yubai sulalinamo luguyea Sifaufa Gwalagwala Otaqina gamonaya be tomotau edi luveifana weaqidi veguba. Ta yubai~nana gabu yavulea 'abaga gwalagwalana ana 'ali gwavunaya. ¹²ⁿ Ta wese Iesu 'idewana, mana tauna 'aliga visiqina vebaea Ielusalema ana 'ali gwavunaya, ta ba'e 'inega ita'a tomotau givegwaleda sulalinega. ^{13o} 'Inega ita'a wese luaqiaqieda be toa aqiaqina ana 'abaga kana nogei ta kana tauya Iesu 'inaya 'ali gwavuya be ena 'aliga 'etoluai 'inaya iniyauyauna kana vebaea tauna 'idewana. ^{14p} Mana bwa'obwa'o ba'e gebu eda 'abaga aqiaqi, 'inega ita'a kavonaya wagawaga. Ta 'esi kalulu'ita vane eda 'abaga toatoa vatayana mahalaya weaqina, tauna nawale na'ifoqe namai.

^{15q} 'Inegana Iesu ana wawega Yaubada kana awahawatuboya, ta tuta qabuna kana gigivaneqea, mana ba'e awatubo~nana ita'a eda guba aqiaqi otaqina 'inaya. ^{16r} Viaqa aqiaqi otaqidi ge wese ona nuafanidi, ta emi kulufayavo 'idiega mali tomotau ona iuledi, mana ba'e ilivu~nana kavona guba Yaubada 'inaya, ta guba~nana weaqina qaiqaiawa.

^{17s} Ami tovanugwetayavo ona vematamatayagedi, ta tola'ai ivonevonemi e ona viaqidi, mana tovanugweta diavona niboanimi i'ita'itamakidi, be nawale vetala'ai qiduana ana 'aubena 'inaya ina tovololo Yaubada matanaya ta edi vanugweta weaqina ina simana 'ifoqe 'inaya. 'Inegana omi'a luaqiaqiemi be ami tovanugweta diavona edi fewa ona givemeaqania be yaqisa me edi qaiawa ina fewafewa, ta edi fewa ge ona givevitei. Mana 'eguma edi fewa ona givevitedi, e 'inega omi'a wese nawale ge taha tola'ai aqiaqina ona lobei Yaubada 'inega tuta~nana navetala'aiedi ta ina simana 'ifoqe weaqimi 'inaya.

^k 13:7 1Kol 4:16 ^l 13:9 Lom 14:17 ^m 13:11 Luvi 16:27 ⁿ 13:12 Ion 19:17

^o 13:13 Ibe 12:2 ^p 13:14 Ibe 11:10,16; 12:22 ^q 13:15 Same 50:14,23 ^r 13:16 Fil 4:18

^s 13:17 1Te 5:12

^{18 t} Nuanuagu ona venoqi Yaubada 'inaya weaqima. Ta ni'a ahalamani aqiaqiea ge taha yani luveifana ada viaqi 'imia, 'inega Yaubada matanaya ama lutionova aqiaqina, be nuanuama qiduana tuta qabuna ilivu~nana ana kafi'i'ihia. ¹⁹ Ta wese nuanuagu qiduana ona vevenoqi Yaubada 'inaya be yaqisa lukwayavonega ena 'evivi wai 'imia.

Vona veyoluba

^{20-21 u} Yavevenoqi toadaumwala ana Yaubada 'inaya na'iva'ava'aimi yani qabuna aqiaqina 'idiega, be yaqisa ami fata ena nuanua ona viaqia. Ta wese yavevenoqi Yaubada 'inaya be Iesu Keliso ena waiwaiega ilivu aqiaqidi vuaqina ina 'ifoqe 'idega, mana ba'e yani diavona ena 'ebeqaiawa. Yaubada eda Kaiwabu Iesu giveya'itoto 'eviviea 'aligega. Tauna to'itamaki sifi aqiaqi otaqina, ta sulalinega Yaubada ena vona fofofola vauvauna 'eno'eno vatayana viaqia weaqida. 'Inega Iesu Keliso kana awahawatuboya tuta vataya 'inaya. Vonahaqiaqi, eda nuanua 'idewani.

²² Egwavo ye, ba'e emi leta ya'wayavia ami givewaiwai weaqina, ta yanoqinoqiemu be yani diavona ni'a yasimanedi ona noqola aqiaqiedi ta ona 'abibodedi.

²³ Nuanuagu wese ona alamania iada Timoti vanue 'ebeyoqona 'inega yavua ni'a lobe, ta 'eguma nalukwayavoni namai ba'idiana, e nawale ya'a maega ana wai 'imia.

²⁴ Ema veyoluba yavetunea waiwai ami tovanugwetayavo be wese Yaubada ena tomotauyavo qabumi 'imia. Ta wese tovetumaqana me Itali edi veyoluba ivetunea 'imia.

²⁵ Yaubada ena veyoluba qabumi 'imia.

^t 13:18 Via 24:16; 2Kol 1:12 ^u 13:20-21 Iel 32:40; Isi 37:26; 1Fit 2:25